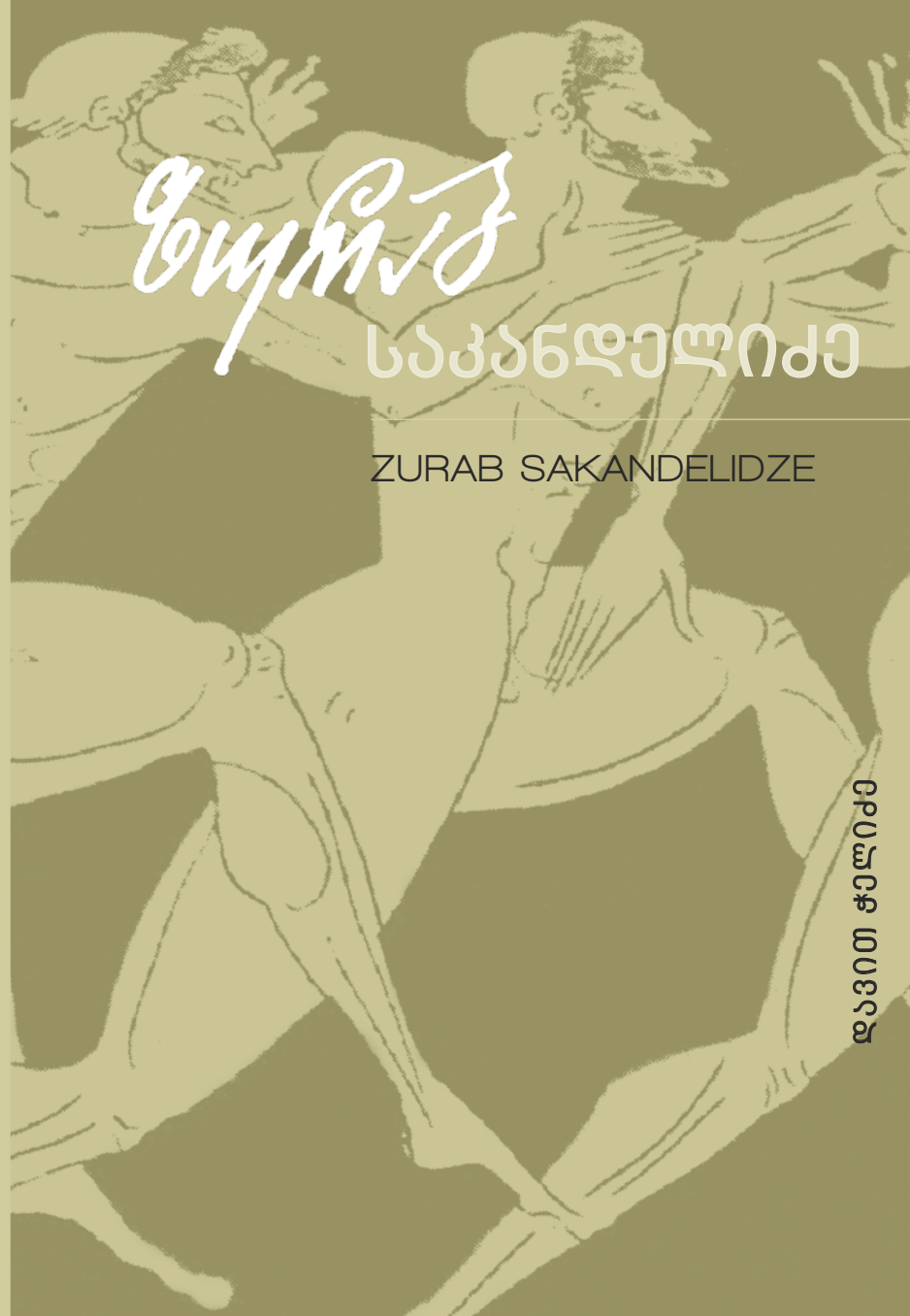

ზურაბ

საკანდელიძე

ZURAB SAKANDELIDZE

დავით ჭავჭავაძე

ქართველი ოლიმპიური ჩემპიონები
GEORGIAN OLYMPIC CHAMPIONS

პროექტის ავტორი და მთავარი რედაქტორი
ელგუჯა ბერიშვილი

THE PROJECT AUTHOR AND EDITOR-IN-CHIEF
Elguja Berishvili

პროექტის მენეჯერი
ემზარ ზენაიშვილი

THE PROJECT MANAGER
Emzar Zenaishvili

პროექტის კოორდინატორი
რუსუდან აფციაური

THE PROJECT COORDINATOR
Rusudan Aptsiauri

ტექსტი
დავით ჭელიძე

TEXT
David Chelidze

დიზაინი
ვახტანგ შატაიძე

DESIGN
Vakhtang Shataidze

რედაქცია
ავთანდილ გურასაშვილი, ჯემალ კასრაძე, დავით ჭელიძე,
კარლო ფაჩულია, ზაალ ანჯაფარიძე, ინგა ალავეიძე,
ნანა ჯოხარიძე, მაია ბერიშვილი, ივანე ბურნაძე

EDITORIAL STAFF
**Avtandil Gurasashvili, Jemal Kasradze, David Chelidze,
Inga Alavidze, Karlo Pachulia, Zaal Anjaparidze, Nana Jokharidze,
Maia Berishvili, Ivane Burnadze**

ფოტო
მიხეილ ზარგარიანი, გივი კიკვაძე, ზორის სვეტლანოვი,
ალექსანდრე კოტორაშვილი, www.sportphoto.ge

PHOTO
**Mikhail Zargaryan, Givi Kikvadze, Boris Svetlanov,
Aleksandre Kotorashvili, www.sportphoto.ge**

პარტნიორები
საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტი
საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის ოლიმპიური სოლიდარობა
საქართველოს ძიუდოს ფედერაცია

PARTNERS
**Georgian National Olympic Committee
Olympic Solidarity of the International Olympic Committee
Georgian Judo Federation**

ISSN 2233-3096
ISBN 978-9941-0-3487-3

ქართველი ოლიმპიური ჩემპიონები

ზურაბ საკანდელიძე

2011

ყველაზე სწრაფი, ყველაზე მარდი...

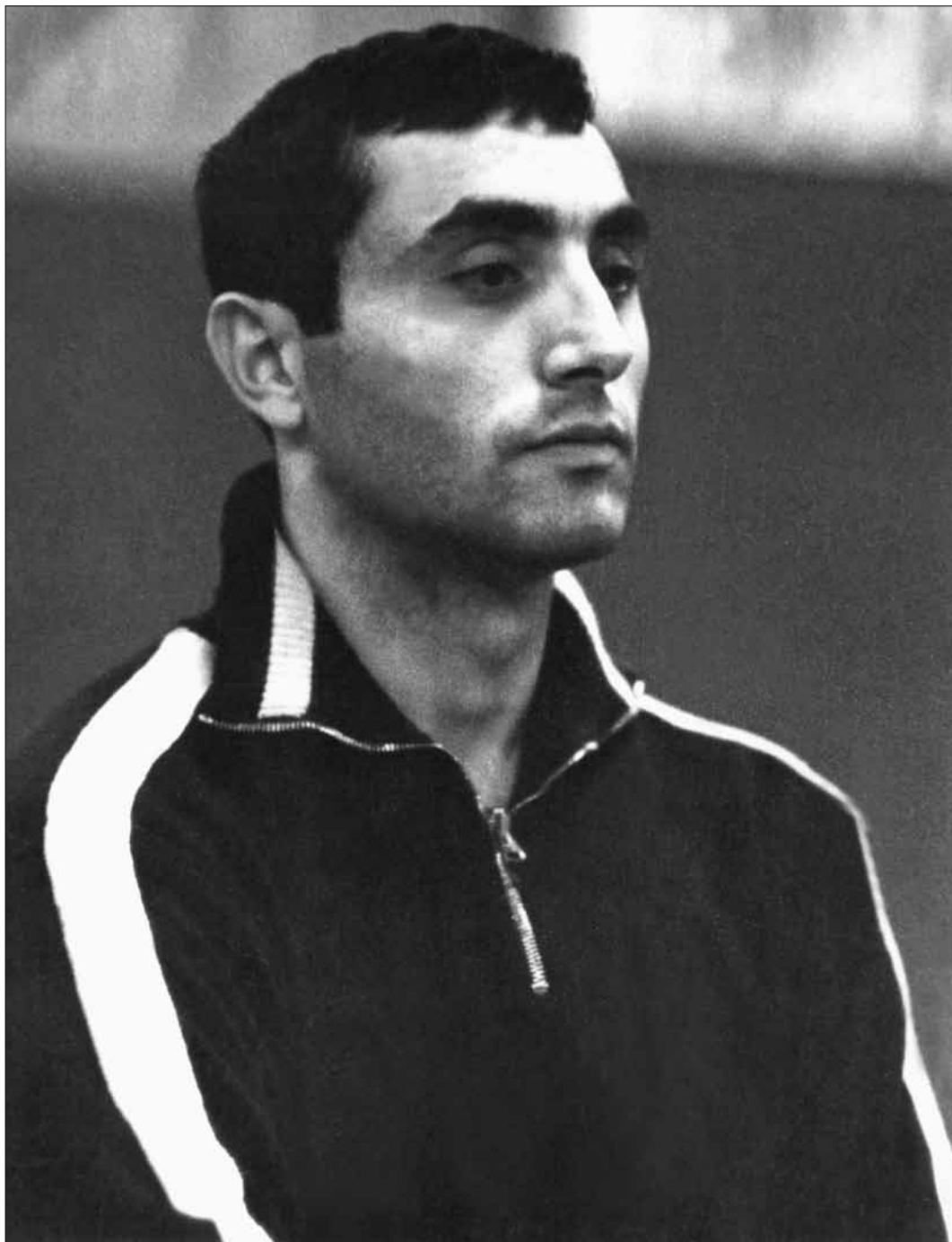
ზურაბ საკანდელიძის ბავშვობა არაფრით გამოირჩეოდა ათასობით მისი თანატოლის ბავშვობისგან. მეზობლის ტოლ-ბიჭებთან ერთად თამაშობდა, ჭიდაობდა. ოდნავ რომ წამოიჩინა, ბიჭები რიონზეც გადიოდნენ, მდორე ადგილი შეიგულეს და იქ ჭყუმპალაობდნენ ხოლმე, ხოლო ცურვა რომ ისწავლეს, აღარც აქოჩრილ მდინარეს და მორევს უშინდებოდნენ. მერე კი, თანდათანობით, მდინარეში ხიდიდან გადაშვებაც ისწავლეს.

ზურიკო ჯანმრთელი და ძლიერი ბავშვი იყო, ამიტომაც ჭიდაობაშიც სულ გამარჯვებული გამოდიოდა და ცურვაშიც ტოლს არავის უდებდა. გამარჯვების გრძნობა გამძაფრებული ჰქონდა, თვალები უელავდა, სხეულში თითქოს რაღაც არაამქვეყნიური ძალა ჩაუჯდებოდა... ყველა საბავშვო თამაშობაში გამოირჩეოდა — დანასობიაშიც პირველი იყო და სირბილშიც, დაჭერობანაშიც ყველას ჯობდა და ლახტშიც. უბნის პირველობები იმართებოდა ხოლმე ფეხბურთში და ზურიკო აქაც საუკეთესო იყო. ერთი-ორჯერ ნახერხმოყრილ საჭიდაოზეც დაეჭიდა მეზობელი უბნის თანატოლებს და მათი უმეტესობა ბეჭებზე გააკრა. თუმცა ამას არ გაუყოყონებია, არასოდეს არავინ დაუჩაგრავს და ამიტომაც შინ თუ გარეთ განსაკუთრებული პატივისცემით ეპყრობოდნენ.

ბავშვობიდან მოსდგამდა სიკეთე — ერთი სული ჰქონდა, ვინმეს დახმარებოდა, გვერდში ამოსდგომოდა. თვითონ რა ებადა და, მზად იყო, უკანასკნელი ლუკმა გაეყო. ახალ ტანსაცმელს რომ უყიდდნენ, ერიდებოდა კიდეც უბანში გავლა, ბავშვებს ხომ ეს არ გამოეპარებოდათ და თვითონაც უხერხულად იქნებოდა.

ბავშვი რომ პატარაობიდანვე ჯანმრთელი, მკვრივი და რკინასავით მაგარი იყო, ამას ყველა მისი ახლობელი ადასტურებს, თუმცა ისეთი დაბალი იყო, ვერც კი იფიქრებდი, ეს ბიჭი თუ ყველას მოერეოდა, ყველაზე სწრაფად თუ გაცურავდა და ირბენდა.

შიში არაფრისა ჰქონდა, ბავშვობიდან გულადი ბიჭი იზრდებოდა. ერთხელაც დედულეთში იყო სტუმრად, ცაგერის რაიონის სოფელ მახაში. ეს სოფელი ცხენისწყლის გაღმაა გაშენებული და გზა რომ არ იყო, ხალხი ბორნებით სარგებლობდა. ცხენისწყალი ჩქარი მდინარეა, ქვემოდან უნდა ჩა-

მოჰყვე, ბორანზე რომ მოხვდე, მტერს და ავს, და თუ ერთი ფეხი დაგიცდა, წყლიდან ცოცხლად ამოსვლა თითქმის წარმოუდგენელია. ერთხელ ზური-კომ ვერ მოზომა, მდინარეში გადაეშვა და წყალმა მაშინვე წაიღო. თუმცა, ერთ-ორ წუთში, ყველასთვის მოულოდნელად, ტალღებიდან თავი ამოყო და თავისიანებს ხელი დაუქნია. როგორც ჩანს, წყალში ჩავარდნამდე, წამის მეთასედებში, ბავშვმა მოისაზრა და ღრმად ჩაყვინთა, თორემ აკი ვთქვით, იქ გადარჩენის შანსი ერთობ მცირეა.

ზურიკოს უფროსი ძმა, ანზორი, სერიოზულად იყო გატაცებული კალათბურთით. სულიკო თორთლაძესთან დადიოდა. ვარჯიშიდან შინ რომ მობრუნდებოდა, რაც ხელში მოხვდებოდა, ყველაფერს სკამის რგოლისგან დამზადებულ კალათში ისროდა. მერე ძმაც აიყოლია. მამა, ბატონი ალექსანდრე, ჯავრობდა — ეგლა გაკლდათ, ახლა ამ სისულელეს გადაყვებით და სწავლაზე ხელს სულ აიღებთო. მივიდოდა და მოხსნიდა ამ რგოლს. მაგრამ სახლში სკამები ბლომად ჰქონდათ და... თავიდან იწყებოდა ყველაფერი. ბოლოს საქმე იქამდე მისულა, რომ ერთი მთელი სკამი აღარ დარჩენილა.

ამასობაში ზურიკო საკანდელიძემ კალათბურთის დარბაზს მიაკითხა — ანზორმა წაიყვანა. ჯერ შორიდან ადევნებდა თვალს სხვების თამაშს, მერე უფროსებმა თავისთან იხმეს და ხელში ბურთი შეაჩერეს — აბა, ერთი, კალათს დაუმიზნე და ისროლეო. ბურთმა ფარამდეც კი ვერ მიაღწია. ბიჭებმა სიცილი დააყარეს. ზურიკო სიბრაზისა და სირცხვილისგან წამოჭარხლდა. მეორედაც რომ ისროლა და ისევ უხეიროდ, თავი არ აუნევიან, ისე მოკურცხლა უკანმოუხედავად. ის დღე იყო და ის დღე — გულში ამოიჭრა, კალათბურთელი უნდა გავხდე და ამათ ყველას უნდა ვაჯობოო.

ფანატიკოსი

სულიკო თორთლაძე თბილისის „დინამოში“ საბჭოთა კავშირის ჩემპიონიც გახდა და თასის მფლობელიც, თუმცა სახელმწიფო უნივერსიტეტში იურისტის დიპლომი რომ მიიღო, ყველას ეგონა, რომ ნიჭიერი ახალგაზრდა დედაქალაქში დარჩებოდა და თავისი სპეციალობით გააგრძელებდა საქმი-

ანობას. იგი იმთავითვე გამორჩეული პიროვნება იყო, შესანიშნავად იცოდა ქართული ლიტერატურა, ისტორია, იურისპრუდენცია და უთუოდ კარგი და ძლიერი იურისტიც დადგებოდა.

მაგრამ სულიკო თორთლაძემ სულ სხვა გზა აირჩია. მშობლიურ ქუთაისს დაუბრუნდა და კალათბურთის მწვრთნელად დაიწყო მუშაობა. მთელი ქალაქი შემოიარა. ბავშვებს აკვირდებოდა, სპორტულ და ტანად ბიჭებს ეძებდა. მარტო ნიჭი მას არ აკმაყოფილებდა, კიდევ რაღაც თვისებები უნდა შეემჩნია, თვალელები ცეცხლი უნდა დაენახა.

კარგი ბიჭები მოდიოდნენ, ქუთაისის პირველობებს იგებდნენ, ხშირად თბილისის გუნდებსაც სჯობდნენ, საქართველოს მოსწავლეთა ნაკრებშიც ხვდებოდნენ, მაგრამ... მერე იკარგებოდნენ. მწვრთნელი უფრო მეტს ელოდა, დარწმუნებული იყო, დღეს თუ ხვალ ისეთ მოზარდს აღმოაჩენდა, რომელსაც თბილისში გაგზავნიდა, „დინამოში“ მოსახვედრად გაუწევდა რეკომენდაციას და მერე, ვინ იცის!..

... გერასიმე და გოგი ჭეიშვილები, იური სანიკიძე, თამაზ ბოჭორიშვილი, თამაზ ჩიხლაძე, ზაურ დოლაბერიძე, ორნესტ ჩოგოვაძე, თამაზ ვაშაკიძე, ზაურ ტყემელაშვილი... ეს თაობა რომ მოვიდა, სულიკო თორთლაძეს უკვე საკმაო გამოცდილება ჰქონდა. ზურიკო საკანდელიძე ამ ბიჭების თანატოლი იყო, შესაძლოა, ერთი-ორი წლით უმცროსი, მაგრამ კალათბურთის სტანდარტებთან შედარებით — ტანდაბალი. სწორედ ამ ბიჭში აღმოაჩინა მწვრთნელმა ის დიდი ტალანტი, რომელსაც მისი იმედი უნდა გაემართლებინა. მართალია, წინ უზარმაზარი სამუშაო ედო, მაგრამ მთავარია, რომ რასაც ეძებდა, იმას მიაგნო და ეს შანსი ხელიდან არ უნდა გაეშვა.

სულიკო თორთლაძის მეთოდი ასეთი იყო: მოზარდი ჯერ პიროვნებად, მოქალაქედ უნდა ჩამოყალიბდეს, მერე — სპორტსმენად. მწვრთნელი ახალბედებს თავიდან მსუბუქად ავარჯიშებდა, მაგრამ მერე და მერე დატვირთვები მატულობდა. თანატოლებში ყველაზე გამძლე საკანდელიძე აღმოჩნდა. ჟინიც მეტი ჰქონდა, ბრძოლის ნყურვილიც, სიბეჯითეც. თუმცა სულიკო თორთლაძესთან ვარჯიში იოლი სულაც არ იყო. ერთ იღეთ ასჯერ, ათასჯერ ამეორებინებდა და სანამ საბოლოოდ არ დახვეწდა, თავს არ დაანებებდა. გაგანია სიცხეში, თაკარა მზის ქვეშ, ყინვაში, თოვლში, თავს სხმაში ამეცადინებდა შეგირდებს. ბიჭი იყავი და ტემპს ჩამორჩენოდი. ამის

უფლებას ვინ მოგცემდა. ქანცის განწყევტამდე ვარჯიშობდნენ. თუმცა, ზოგჯერ გაუსაძლისი ხდებოდა ასეთი, ლამის კატორღული შრომა. ყოფილა შემთხვევა, ან პირდაპირ ვარჯიშიდან გაქცეულა ან ვარჯიშის შემდეგ გადაკარგულა, მაგრამ რამდენიმე დღეში ისევ უკან მობრუნებულა.

სულიკო თორთლაძის ხელმძღვანელობით ქუთაისელმა ჭაბუკებმა 1960-იან წლებში ზედიზედ მოიპოვეს საქართველოს ჩემპიონის ტიტული. რა თქმა უნდა, გუნდის ლიდერი მისი კაპიტანი ზურაბ საკანდელიძე იყო.

პირველი ნაბიჯები დიდ კალათხურთში

თხუთმეტი წლისა იყო, როცა თბილისში გადმოიყვანეს. ორი წელი 67-ე საშუალო სკოლაში სწავლობდა. „დინამოს“ მაშინდელმა მწვრთნელმა ოთარ ქორქიამ მიიწვია ნიჭიერი ახალგაზრდა. თვითონაც ენახა საკანდელიძის თამაში, მაგრამ, უწინარესად, სიყრმის მეგობრის, სულიკო თორთლაძის რეკომენდაციას ენდო.

ქუთაისელი ყმანვილი ევროპის ჩემპიონთა თასის მფლობელ გუნდში მოხვდა, რომლის კაპიტანიც იყო ბრწყინვალე კალათხურთელი, რომის ოლიმპიური თამაშების ვერცხლის პრიზიორი, იმ დროისთვის ევროპის ორგზის ჩემპიონი გურამ მინაშვილი.

მინაშვილმა მართლაც უპატრონა და დიდი ამაგი დასდო ზურაბ საკანდელიძეს. ხუთ წელიწადს თამაშობდნენ ერთად „დინამოში“. რომ არა მინაშვილი, ახალბედა ქუთაისელს მართლაც გაუჭირდებოდა გუნდში დამკვიდრება. წინა წლის ევროპის ჩემპიონთა თასის მფლობელს, იმ სეზონში ტიტული უნდა დაეცვა და რომელი გონიერი მწვრთნელი მისცემდა თავს უფლებას, ვინმეს შელეოდა ძველი შემადგენლობიდან. თავად გურამ მინაშვილი, ალექსანდრე კილაძე, ლევან ინჩიკიშვილი... ზურაბის მოწვევა და დაცვის ხაზში დაყენება სარისკო საქმე კი იყო, მაგრამ გამოცდილი სპეცი-ალისტი გრძნობდა თაობათა ცვლის გარდუვალობას.

1963 წელს კრაკოვში სოციალისტური ქვეყნების დინამიადა მოეწყო. სწორედ მაშინ შესთავაზა გურამ მინაშვილმა მწვრთნელს ექსპერიმენტული სასტარტო ხუთეული, რომელშიც პირველად მოხვდნენ საკანდელიძე

და ამირან სხიერელი. საკანდელიძემ ბრწყინვალედ ითამაშა და გაამართლა ოთარ ქორქიას და გუნდის კაპიტნის ნდობა.

გურამ მინაშვილი ასე ახასიათებს ახალგაზრდა ზურაბ საკანდელიძეს: „არაჩვეულებრივი პარტნიორი იყო, რალაცას რომ ეტყოდი, შეუსწორებდი, შენიშვნას მისცემდი, გულისყურით გისმენდა და მაღლიერი თვალებით შემოგხედავდა, სიახლეს ხალისით ითვისებდა“. სხვათა შორის, თავად ზურაბიც საქებად სიტყვებს არ იშურებდა თავისი უფროსი მეგობრის მიმართ.

... „დინამოში“ მალე მოიპოვა ავტორიტეტი, თუმცა მანამდე, ჯერ კიდევ ქუთაისში მცხოვრები საკანდელიძე საბჭოთა კავშირის ახალგაზრდულ ნაკრებში გამოიძახეს. გუნდს 1964 წელს ნეაპოლში ევროპის ჩემპიონატში უნდა ეთამაშა. ამ ნაკრებს სერგეი ბაშკინი ხელმძღვანელობდა.

1963 წელს ლენინგრადში საკავშირო ტურნირი მოეწყო, ქუთაისის გუნდიდან საქართველოს ახალგაზრდულ ნაკრებში ოთხნი მოხვდნენ: ზურაბ საკანდელიძე, ორნესტ ჩოგოვაძე, ზურაბ მხეიძე და გერასიმე ჭეიშვილი. ამ შეჯიბრებაში ლიტვის ახალგაზრდული ნაკრების წევრს, მომავალში კი საბჭოთა ოლიმპიური ნაკრების კაპიტანს მოდესტას პაულაუსკასაც ჰქონდა დებიუტი. სწორედ იქ ნახა პირველად ბაშკინმა საკანდელიძეც და პაულაუსკასიც და ორივე უყოყმანოდ მიიწვია ნაკრებში.

იტალიამდე საბჭოთა ნაკრებმა რუმინეთის საერთაშორისო ტურნირში ითამაშა (ეს იყო ქუთაისელი კალათბურთელის პირველი გასვლა საზღვარგარეთ). საკანდელიძემ საუკეთესო ბომბარდირის პრიზი დაისაკუთრა, ბრწყინვალედ ითამაშა პაულაუსკასმაც.

1964 წლის ევროპის ჩემპიონატზე, ნეაპოლში ბაშკინმა ორივე ეს კალათბურთელი სასტარტო ხუთეულში დააყენა და პირველივე მატიჩიდან ისინი გახდნენ გუნდის ლიდერები. სტარტზე საბჭოთა გუნდმა საფრანგეთის ნაკრები გაანადგურა — 63:35, სხვა მეტოქეებზეც დიდი ანგარიშით დამარცხა და ევროპის ჩემპიონის ტიტულს დაეუფლა. ეს იყო ზურაბ საკანდელიძის პირველი ოფიციალური საერთაშორისო ტიტული და აღიარება.

სსრ კავშირის ნაკრების მთავარი მწვრთნელი ალექსანდრ გომელსკი ყურადღებით ადევნებდა თვალს ახალგაზრდული გუნდის გამოსვლას და, როცა დრო მოვიდა, საკანდელიძე და პაულაუსკასი დიდი ნაკრების შეკრებაზე დაიბარა. 1965 წელს მოსკოვში ევროპის ჩემპიონატი უნდა ჩატარებო-

ლიყო, მანამდე კი ნაკრების კანდიდატებს წინ ჰქონდათ საკავშირო ჩემპიონატის თამაშები.

რასაკვირველია, ზურაბ საკანდელიძე გულისფანცქალით ელოდა იმ დღეს, როცა თბილისის სპორტის სასახლეში პირველად წარსდგებოდა ქართველი გულშემატკივრის წინაშე. მართალია, საკანდელიძე ორი წლის წინ ჩაირიცხა „დინამოს“ შემადგენლობაში, მაგრამ სანაკრებო შეკრებებში სა თუ ევროპული ჩემპიონატის გამო და იმიტომაც, რომ საკავშირო პირველობა ტურებად ტარდებოდა და „დინამოს“ საქართველოს გარეთ უწევდა გამოსვლა, მას 1965 წლის 22 თებერვლამდე არ უთამაშია საკუთარ მოედანზე.

იმ დღეს „დინამომ“ კიევის არმიელებს უმასპინძლა. თბილისელებმა ასეთი სასტარტო ხუთეული გამოიყვანეს: მინაშვილი, ლეჟავა, უგრეხელიძე, სხიერელი, საკანდელიძე. ჩემპიონატის სასტარტო მატჩებმა ყველას დაანახა, რომ ზურაბ საკანდელიძე საუკეთესო სპორტულ ფორმაში იყო. ნაკრებში ახალმა გამოძახებამაც არ დაახანა. ორკვირიანი შეკრების შემდეგ, სსრ კავშირის ნაკრებმა გეზი ამერიკის შეერთებული შტატებისკენ აიღო.

გამორჩეული ტურნი შტატებში და ევროპული ოქროს ბრწყინვალება

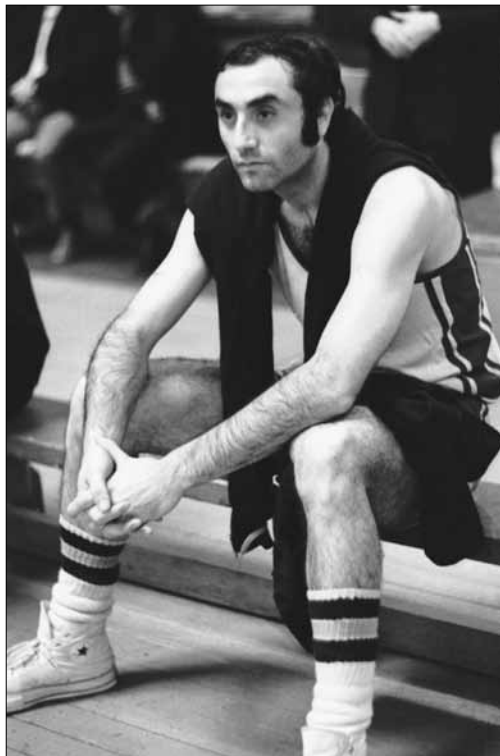
ეს ტურნი განსაკუთრებულია ზურაბ საკანდელიძის ბიოგრაფიაში.

საბჭოთა კალათბურთელებმა თითქმის ყველა შეხვედრა წააგეს და მხოლოდ სიეტლში აჯობეს მასპინძლებს 8 ქულით — 70:62. სასტარტო ხუთეული ასეთი იყო: ალაჩაჩიანი, საკანდელიძე, ლიპსო, ვალტინი, ვოლნოვი. ვოლნოვმა ყველაზე მეტი — 19 ქულა მოაგროვა, ლიპსომ — 14, საკანდელიძემ — 12, ვალტინმა — 8, სხიერელმა — 7.

მაგრამ ამ მშრალი ინფორმაციის მიღმა ერთი ღირსშესანიშნავი ამბავი იმალება: სიეტლის მუნიციპალიტეტმა საპატიო მოქალაქის წოდება მიანიჭა ახალგაზრდა ქართველ კალათბურთელს, ნაკრების დებიუტანტს ზურაბ საკანდელიძეს. როგორც ჩანს, ზურაბმა თავისი ვირტუოზული თამაშით თვით მრავლისმნახველი ამერიკელებიც მოხიზლა.

სულელიკო თორთლაძის მე-
 თოდი ასეთი იყო: მოზარდი
 ჯერ პიროვნებად, მოქალა-
 ქედ უნდა ჩამოყალიბდეს,
 მერე — სპორტსმენად.
 მწვრთნელი ახალბედებს
 თავიდან მსუბუქად ავარ-
 ჟიშებდა, მაგრამ მერე და
 მერე დატვირთვები მათ
 ტულობდა. თანატოლებში
 ყველაზე გამძლე საკან-
 დელიძე აღმოჩნდა. ჟინიც
 მეტი ჰქონდა, ბრძოლის
 წყურვილიც, სიბეჯითიც.

გურამ მინაშვილი ასე
ახასიათებს ახალგაზრდა
ზურაბ საკანდელიძეს:
„არაჩვეულებრივი პარ-
ტნიორი იყო, რაღაცას
რომ ეტყოდი, შეუსწორებ-
დი, შენიშენას მისცემდი,
გულისყურით გისმენდა
და მაღლიერი თვალებით
შემოგზედავდა, სიახლეს
ხალისით ითვისებდა“

ამ მატჩის შეფასებისას ალექსანდრ გომელსკიმ თქვა: „საკანდელიძე არაფრით ჩამოუვარდებოდა ამერიკელებს, ის კი არა, სისწრაფეში სჯობდა კიდეც“...

ამერიკული ტურნეს კიდეც ერთი ღირსშესანიშნავი ამბავი ის იყო, რომ ერთ-ერთ ქალაქში, ბანკეტზე, საკანდელიძისთვის მასპინძლებს მეტად მაცდური წინადადებით მიუმართავთ — ოლონდ დარჩი და ცალკე ხელფასს გადაგიხდით, ცალკე — ჰონორარს, სულ მილიონ-ნახევარ დოლარს მოგცემთ, რასაც საპრემიო თანხაც დაემატებაო. როგორი საქმეა ამგვარ წინადადებაზე უარის თქმა. მაგრამ საკანდელიძეს, საბჭოთა კავშირის მოქალაქეს, გარდა უარისა, სხვა რა უნდა ეთქვა.

„ჩემი სტილის კალათბურთელს ნბა-ში არ გაუჭირდებოდა, მაგრამ რომ გავიფიქრე, რა დღეში ჩააგდებდნენ ჩემს ოჯახს, მაშინვე უარი ვუთხარი“.

რამდენიმე დღეში კი მოსკოვსა და თბილისში ევროპის ჩემპიონატი დაიწყო.

საბჭოთა კავშირის ნაკრები მოსკოვში ასპარეზობდა და ქართველ მაყურებელს მოაკლდა ის სიამოვნება, რასაც უსათუოდ მოჰგვრიდა საკანდელიძის თამაში.

ჩემპიონატის ჯგუფური ეტაპის დამთავრების შემდეგ საბჭოთა კავშირის ნაკრების უფროსმა მწვრთნელმა ალექსანდრ გომელსკიმ მცირე კომენტარი გააკეთა: „იტალიელებთან შეხვედრაში საკანდელიძემ ფეხი იტკინა და რამდენიმე მატჩი გამოტოვა. მაშინ უფრო თვალნათლივ გამოჩნდა მისი მნიშვნელობა ჩვენი გუნდისთვის. ახლა იგი კარგადაა და დარჩენილ ბრძოლებში მთელი ძალით ჩაებმება. საერთოდ კი, უნდა ითქვას, რომ ზურაბის თამაში განსაკუთრებით კარგ შთაბეჭდილებას ტოვებს“.

დამეთანხმებით, ისეთი მკაცრი და შეუვალი მწვრთნელისგან, როგორიც ალექსანდრ გომელსკია, ამგვარი შეფასება მეტად მნიშვნელოვანი იყო. ისიც საგულისხმოა, რომ იგი ჯერ კიდეც არ იცნობდა საკანდელიძეს, მის ხასიათს, მის ბუნებას და სპორტსმენს მხოლოდ წმინდა პროფესიული თვისებებით აფასებდა.

ფინალურ მატჩში საბჭოთა ნაკრებმა იუგოსლავიის გუნდს 58:49 მოუგო და მერვედ მოიპოვა ევროპის ჩემპიონობა.

ზურაბ საკანდელიძისთვის კი ეს იყო პირველი ევროპული ოქროს მედალი.

იუგოსლავიის ნაკრების ლიდერმა, ევროპის ჩემპიონატის ყველაზე შედეგიანმა კალათბურთელმა რადივოვ კორაჩმა საბჭოთა ნაკრებზე საუბრისას განსაკუთრებით გამოყო საკანდელიძე, როგორც „დიდი პოტენციის მქონე, მაგრამ უკვე ევროპული კლასის მოთამაშე“.

საბჭოთა კავშირის 1966 წლის ჩემპიონატის შემდეგ კალათბურთის საკავშირო ფედერაციამ სეზონის 25 საუკეთესო კალათბურთელი დაასახელა, რომელთა შორის ზურაბ საკანდელიძე და ამირან სხიერელიც იყვნენ. უფრო ადრე, საკავშირო ჩემპიონატის პირველი წრის დასრულებისას, გაზეთ „სოვეტსკი სპორტის“ რედაქციამ პირველობაში მონაწილე თორმეტივე გუნდის მწვრთნელებს სიმბოლური ნაკრების შედგენა სთხოვა. მცველთაგან ყველაზე მეტი — 11 ხმა ზურაბ საკანდელიძემ მიიღო.

ახალი მწვერვალი და ახალი აღიარება

1967 წლის დადგომისთანავე საბჭოთა კავშირის ნაკრებმა ინტენსიური მზადება დაიწყო წლის ორი დიდი ტურნირისთვის — მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებისთვის.

მსოფლიოს ჩემპიონატის დაწყების წინ კალათბურთის საკავშირო ფედერაციის მთავარმა მწვრთნელმა ვიაჩესლავ ხრინინმა რუსულ სპორტულ პრესაში სტატია გამოაქვეყნა, სადაც იგი წერდა: „ტოკიოს ოლიმპიური თამაშების შემდეგ საბჭოთა ნაკრებს შეემატა რამდენიმე ახალგაზრდა კალათბურთელი, რომლებმაც თავი გამოიჩინეს ბოლო ორი წლის განმავლობაში. დღეს ისინი განსაკუთრებულ ატესტაციას არ საჭიროებენ. მკითხველი ალბათ მიხვდება, რომ მხედველობაში მყავს მცველი ზურაბ საკანდელიძე (186 სმ) თბილისის „დინამოდან“ და თავდამსხმელი მოდესტას პაულაუსკასი (194 სმ) კაუნასის „ჟალგირისიდან“. ამ უმაღლესი კლასის ოსტატებს ჯერ 22 წელი არც შესრულებიათ — მათი ძალები სწორედ ახლა იფურჩქნება.“

მსოფლიო ჩემპიონატს არგენტინა და ურუგვაი მასპინძლობდნენ. საბჭოთა ნაკრები ურუგვაიში თამაშობდა, ყველა მატჩი მაღალ დონეზე ჩატარა, ფინალში იუგოსლავიას აჯობა და პირველად გახდა მსოფლიოს ჩემპიონი.

საბჭოთა გუნდის ამ გამარჯვებაში თვალსაჩინო წვლილი შეიტანეს ზურაბ საკანდელიძემ და მოდესტას პაულაუსკასმა. ზურაბი სასტარტო ხუთეულის უცვლელი წევრი იყო.

ურუგვაიში ზურაბ საკანდელიძემ მეორე, უფრო მაღალი სიმაღლე დაიპყრო — ევროპის ჩემპიონის სახელს მსოფლიოს ჩემპიონის ტიტული მიუმატა. ქართულ კალათბურთში დღემდე ორი მსოფლიო ჩემპიონი გვყავს — საკანდელიძე და დერიუგინი, მაგრამ ზურაბი, რა თქმა უნდა, პირველია!

სამშობლოში დაბრუნებულ მსოფლიო ჩემპიონს „ლელოს“ რედაქციამ განვლილ ბატალიებზე წერილის დანერა შესთავაზა და საკანდელიძემაც არ გაანზილა რედაქცია და მისი ასიათასობით მკითხველი. გაზეთის ორ ნომერში დაიბეჭდა ზურაბის სტატია „დიდი ოთხეული“, საიდანაც რამდენიმე ნაწყვეტს წარმოგიდგენთ.

„კალათბურთში, ისე, როგორც ჰოკეიში, არსებობს „დიდი ოთხეული“, რომელიც ინანილებს ოქროს, ვერცხლისა და ბრინჯაოს მთელ მარაგს. ამ მხრივ გამონაკლისს არც მსოფლიოს V ჩემპიონატი წარმოადგენდა, რომელმაც „დიდი ოთხეულის“ წევრებს საბრძოლო მზადყოფნის ზენიტში მოუსწრო.

ძირითადი, სასტარტო ხუთეულის მიხედვით, ბრაზილიის გუნდი, ჩემი აზრით, დღესაც უძლიერესია მსოფლიოში. მაგრამ მსოფლიოს ორგზის ჩემპიონს არ უვარგა სკამის სიგრძე. უბირატანი, მენონი, ამაური, მოსკიტო და ჟაირი ფენომენალური კალათბურთელები არიან, მაგრამ ნაკრების მეექვსე მოთამაშე, მეცხრეზე ან მეათეზე რომ არაფერი ვთქვათ, ოსტატობის მხრივ საგრძნობლად ჩამოუვარდება მათ. ამერიკის შეერთებული შტატების ნაკრებთან შეხვედრაში ბრაზილიელებს ძირითადი ხუთეული თამაშის ბოლომდე შერჩათ და გაიმარჯვეს კიდევ. მაგრამ ასეთი რამ მსოფლიოს პირველობის ფინალში, ისიც თანაბარი სიძლიერის გუნდების ორთაბრძოლაში, იშვიათად ხდება.

ისე კი, გულახდილად უნდა ვთქვა, რომ ბრაზილიელები იუგოსლავიელებზე მეტად იყვნენ II საპრიზო ადგილის ღირსნი. მსოფლიოს ორგზის ჩემპიონს ოდნავადაც არ გაუმართლა და ეს უდავოდ დაეტყო ტურნირის შედეგსაც. ბრაზილიელებმა თავიანთი ნამდვილი ძალა აშშ-ის ნაკრებთან ბოლო შეხვედრაში აჩვენეს. ამ გამარჯვებამ მათ უდიდესი მორალური კმაყოფილება და... ბრინჯაოს მედლები მოუტანა.

მკითხველს, ბუნებრივია, აინტერესებს, თუ ვისი გამოყოფა შეიძლება ბრაზილიელთაგან. ადრეც ვთქვი და ახლაც ვიმეორებ: ხუთეულის ყველა წევრი ერთმანეთის ღირსია, მაგრამ უბირატანი და მენონი მაინც გამოირჩევიან სხვებისგან. ეს ტანდემი ზუსტი, უშეცდომო მექანიზმია, რომელიც ბრწყინვალედ ფლობს ყველა საკალათბურთო ცნებას.

„დიდი ოთხეულის“ მეორე წევრი — აშშ-ის გუნდი მსოფლიოს ჩემპიონატის წინ სახელდახელოდ შეიკრიბა და ეს იყო მისი მთავარი ნაკლი. ამ გუნდის ზოგიერთი მოთამაშე საერთოდ არ ცხოვრობს ამერიკის შეერთებულ შტატებში. ისინი ურუგვაიში გამგზავრების წინ, 3 კვირით ადრე შეიკრიბნენ და, ცხადია, როგორც საჭიროა, ვერ შეთამაშდნენ. მაგრამ ამერიკელთა წარუმატებლობას სხვა მიზეზებიც ჰქონდა.

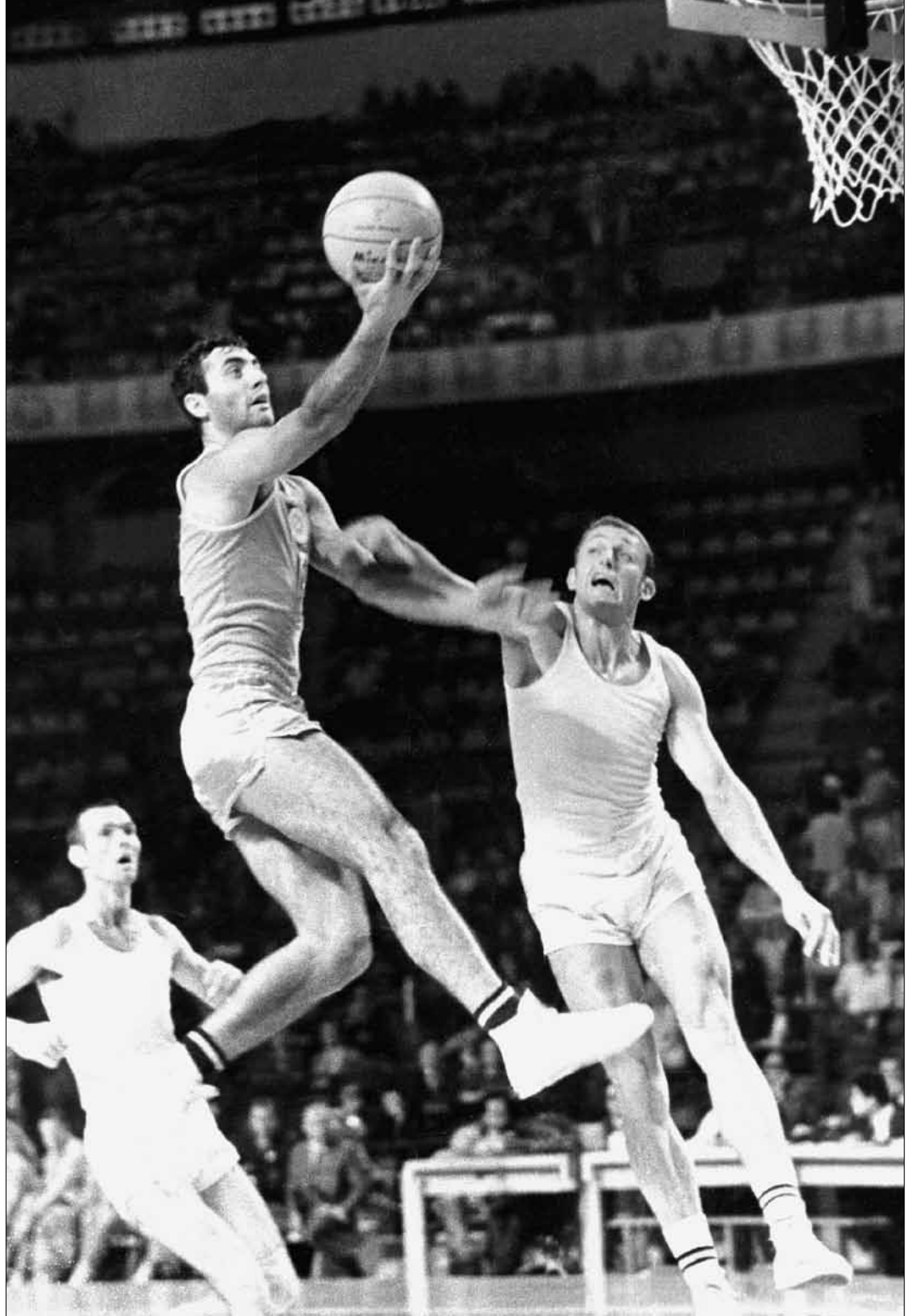
წინათ ამერიკის ნაკრების ერთ-ერთი მთავარი კოზირი სწრაფი, ტემპიანი თამაში გახლდათ. ამერიკელთა სახელგანთქმული პრესინგი და გრიგალისებური შეტევა მეტოქის ძალების არეგ-დარევის მთავარი საშუალება იყო. ისინი ჯერ ფსიქიურად სპობდნენ მოწინააღმდეგეს და შემდეგ იწყებდნენ შეხვედრის მოგებას.

ურუგვაიში ამერიკელთა ტაქტიკამ სახე იცვალა. ტემპი, მკაცრი პრესინგი მოულოდნელად მდორე თამაშმა და ხანგრძლივმა გათამაშებამ შეცვალა. ასეთ დროს გუნდს ტყორცნა მაინც უნაკლო უნდა ჰქონდეს. მაგრამ, და ალბათ ეს იყო ყველაზე მეტად გასაკვირი, ამერიკელების ტყორცნის სიზუსტე საშუალოზე დაბალი გახლდათ. რა თქმა უნდა, ასეთი ნაკლით პირველობაზე ფიქრი ზედმეტია.

ამერიკელი კალათბურთელები ზედმეტად იყვნენ დარწმუნებული საკუთარ ძალაში და ამან დალუპა ისინი. მეტოქეთა ძალისა და უნარის უფრო რეალურად შეფასებით და კოლექტივის ერთიანობის ელემენტარული ნორმების დაცვით ისინი უდავოდ დიდ წარმატებას მიაღწევნენ.

საბჭოთა ნაკრების მწვრთნელის — ალექსანდრ გომელსკის აზრით, აშშ-ის კალათბურთელები საერთაშორისო სარბიელზე იყვნენ და არიან ჩვენი მთავარი მეტოქეები. ამ აზრს მეც ვიზიარებ. არსად არ არის იმდენი უმაღლესი კლასის კალათბურთელი, რამდენიც ამ ქვეყანაში.

„დიდი კვარტეტის“ მეოთხე წევრმა იუგოსლავიამ სულ ათიოდე წელია, რაც ბრძოლით მოიპოვა ადგილი კალათბურთის მზის ქვეშ. პირველი სერი-

ვალერი ალთაბაევი:
„ის იყო კალათბურთის
მიშა მესხი. ქართული
კალათბურთი ყოველთვის
იმპროვიზაციას ეფუძნე-
ბოდა, ზურიკო კი იმპრო-
ვიზაციის მეფე იყო. ამის
სწავლა არ შეიძლება, ეს
შინაგანად უნდა დაგვეს.“

ოზული გამოწვევა ამა ქვეყნის ძლიერთ იუგოსლავიელებმა 1963 წელს გაუზავნეს რიო-დე-ჟანეიროში. გუნდი, რომელიც მანამდე მსოფლიო კლასიფიკაციაში X ადგილს არ გასცდენია, ერთბაშად კვარცხლბეკის მეორე საფეხურზე დადგა.

იუგოსლავიელები ამ ჩემპიონატს ფხიზლად, გონივრულად მიუდგნენ. ილუზიები მათ სამშობლოში დატოვეს, ურუგვაიში კი ჩამოიტანეს პრაქტიკული გეგმები, რაც „მოკრძალებულ“ IV ადგილს გულისხმობდა. მაგრამ „დიდი ოთხეულის“ სხვა წევრებისგან განსხვავებით, იუგოსლავიელებს ჰქონდათ ერთი უპირატესობა, რამაც განაპირობა კიდეც მათი წარმატება.

ეს იყო გუნდის ასაკი, ამ სიტყვის პირდაპირი გაგებით. დიახ, იუგოსლავიის დღევანდელი ნაკრები 7 წლისაა, ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მწვრთნელები 7 წლის მანძილზე ჭედნენ კოლექტივის მონოლითურობას, ერთიანობას. ასეთი „ხანდაზმული“ ნაკრები მსოფლიოს V ჩემპიონატში არავის ჰყავდა.

ხშირად მეკითხებიან, ვინ იყო ჩემპიონატის საუკეთესო კალათბურთელი. ამის თაობაზე მონტევიდეოში ორი აზრი არ არსებობდა: საუკეთესო მოთამაშის „სიმბოლური“ გვირგვინი ყველა სპეციალისტმა ერთხმად მიაკუთვნა იუგოსლავიელ დანევს.

ჩვენთვის მოულოდნელი გამოდგა პოპულარული კორაჩის თამაში. თბილისელებს კარგად ახსოვთ ეს კალათბურთელი ევროპის ბოლო ჩემპიონატით. მაშინ კორაჩმა „ლელოს“ სპეციალური პრიზიც კი დაიმსახურა, როგორც ტურნირის საუკეთესო ბომბარდირმა. მონტევიდეოში იგი სუსტად და ერთფეროვნად თამაშობდა. ამიტომ სულ მალე მოიხსნა კორაჩის პრობლემა, რომელიც ორიოდ წლის წინ მოსვენებას არ აძლევდა მსოფლიოს საუკეთესო მცველებს. მე ვფიქრობ, მისი მზე ჩაესვენა.

ურუგვაიში იგი წვერმოშვებული დადიოდა, თურმე ფიცი დაუდვია, რომ სანამ ჩემი გუნდი ორ თამაშს არ წააგებს, დალაქს არ გავეკარებო. იუგოსლავიასთან გამარჯვების შემთხვევაში გადაწყვეტილი გვქონდა კორაჩისთვის სამართებული გვეჩუქებინა, მაგრამ მატჩის დამთავრების შემდეგ ვიღას ახსოვდა კორაჩის წვერი.

წარმატებას ხშირად ისეთი უმნიშვნელო რამ განაპირობებს, რაც ერთი შეხედვით თითქოს ცხადზე უცხადესია. მაგალითად, ყველამ კარგად იცის, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს სპორტში, კერძოდ, კალათბურთში ცალკე-

ულ მოთამაშეთა კოლექტიურ სულისკვეთებას. ცნობილია ისიც, რომ უამისოდ სპორტის ვერც ერთ სახეობაში ვერ მიაღწევ ნამდვილ წარმატებას. ჩვენი ნაკრები ამ მხრივ სულ ახლოს დგას სრულყოფასთან და ეს, პირველ ყოვლისა, გუნდის მწვრთნელის, ალექსანდრ გომელსკის უდიდესი დამსახურებაა. ხშირად მეკითხებიან, რამ განაპირობა ურუგვიაში სსრ კავშირის ნაკრების ესოდენ დიდი წარმატებაო. მე დაუფიქრებლად ვასახელებ გუნდის წევრთა ამ ურთიერთობას, რომელიც შემდგომშიც ახალ-ახალი გამარჯვებების საწინდარი იქნება“.

... იმავე წელს ტამპერეში გამართული ევროპის პირველობა მრავალმხრივ მნიშვნელოვანი გამოდგა ზურაბ საკანდელიძისთვის. გარდა იმისა, რომ იქ მან მეორედ დაისაკუთრა კონტინენტის ჩემპიონის ტიტული, საყოველთაო აღიარებაც მოიპოვა. თუ სიეტლში, კალათბურთის სამშობლოში, დიდებული თამაშისთვის საპატიო მოქალაქის წოდება მიანიჭეს, ფინეთში სრულიად ევროპის კალათბურთის სამყარომ საუკეთესო მცველად აღიარა და სპეციალური პრიზითაც დააჯილდოვა. ქართველი სპორტსმენი სიმბოლურ ნაკრებშიც დაასახელეს.

ევროპის ჩემპიონატზე ზურაბს „მფრინავი რაკეტა“ და „კოსმოსური სიჩქარის მეფე“ შეარქვეს.

კალათბურთის საერთაშორისო ფედერაციის ვიცე-პრეზიდენტმა ნიკოლაი სემაშკომ აღიარა, რომ საბჭოთა ნაკრებს არასოდეს ჰყოლია საკანდელიძის დარი სწრაფი და საიმედო მცველი: „ზურაბი ბრწყინვალე გამთამაშებელი, კარგი პარტნიორი და ინიციატივის მოყვარულია. განსაკუთრებით ფასდაუდებელია გაჭირვებაში. მსოფლიოს თითქმის ყველა თანამედროვე ვარსკვლავი მინახავს, მაგრამ ასეთი სწრაფი, თვალშეუვლები და აზარტული კალათბურთელი — არასდროს“, — განაცხადა მან.

ჩვენი თხოვნით, 38 წლის შემდეგ, საბჭოთა გუნდის ლიდერმა, მსოფლიოში აღიარებულმა კალათბურთელმა მოდესტას პაულაუსკასმა ამ ჩემპიონატიდან ერთი საგულისხმო ეპიზოდი გაიხსენა:

„ტამპერეში საკო განსაკუთრებით პოპულარული იყო, რაც მე, მის მეგობარსა და თანაგუნდელს ჯერ კიდევ ახალგაზრდული ნაკრებიდან, ძალიან მახარებდა. ზურაბი ყველას ხიბლავდა სწრაფი და გააზრებული მოქმე-

დებით, მეტოქის ფარქვეშ მოულოდნელი, სპრინტერული გასვლებით. სსრ კავშირისა და გდრ-ის გუნდების მატჩის დამსწრეთ დიდხანს ემანსოვრებათ ერთი ასეთი მომენტი: გერმანელთა ფარის სიახლოვეს საბჭოთა და გერმანელი კალათბურთელები მაღალი ბურთის დაუფლებას ცდილობდნენ. და აი, მოულოდნელად ჰაერში აიჭრა საკანდელიძე, ბურთი ხელთ იგდო და „მეორე სართულზე“ მყოფმა, შეუჩერებლივ ტყორცნა მეტოქის კალათში. ეს ისე სწრაფად მოხდა, რომ კარგა ხანს ვერ მოვიდნენ გონს არათუ გერმანელი კალათბურთელები და მაყურებლები, არამედ მისი გუნდის წევრებიც... ის მართლაც უნიკალური კალათბურთელი იყო“.

ამ არნახული მიღწევებისა და აღიარების შემდეგ, რალა თქმა უნდა, ქართველმა ჟურნალისტებმაც საკადრისად დააფასეს მსოფლიოსა და ევროპის ორგზის ჩემპიონი, ევროპის საუკეთესო მცველი ზურაბ საკანდელიძე და ტრადიციულ საახალწლო გამოკითხვაში 1967 წლის საუკეთესო ქართველ სპორტსმენად აღიარეს. მეორე ადგილზე გასულ სპორტსმენს ზურაბმა 157 ქულით გაუსწრო!

ცეკვა „ლეკური“ მახიკოში...

და აი, დადგა 1968 წელი — მეხიკოს XIX ოლიმპიური თამაშების წელი. კალათბურთელთა ტურნირზე გაუთვალისწინებელი რამ მოხდა: მსოფლიოს მოქმედი ჩემპიონი საბჭოელები ამერიკელების ჰეგემონიის დამხობას ლამობდნენ და ჯგუფში ყველა მეტოქეს, მათ შორის მსოფლიოს ორგზის ჩემპიონებს, ბრაზილიელებს მოუგეს. ამით გათამამებულმა საბჭოთა გუნდმა ნახევარფინალში იუგოსლავიელებთან ზერელებდ ითამაშა და ფიასკოც განიცადა.

ალექსანდრ გომელსკიმ ექსპერიმენტს მიმართა: ტომსონს, პაულაუსკას, ლიპსოსა და ანდრეევს ერთადერთი ნომინალური დამცველი „დაახმარა“. ცხადია, საკანდელიძე მართო ვერ გაუმკვლავდებოდა ასევე რევანშის წყურვილით შეპყრობილ იუგოსლავიელებს. მათ რიგებში შეუდარებელი იყო ჩერმაკი, რომელმაც 3 წუთში 8 ქულა მოუტანა თავის გუნდს და ანგარიში 12:2 გახადა. ჩერმაკს პაულაუსკასი მეურვეობდა, რომელმაც საწყის წუთებში 3 პერსონალური შენიშვნა მიიღო.

საბჭოთა კავშირის 1966 წლის ჩემპიონატის შემდეგ კალათბურთის საკავშირო ფედერაციამ სეზონის 25 საუკეთესო კალათბურთელი დაასახელა, რომელთა შორის ზურაბ საკანდელიძე და ამირან სხიერელიც იყვნენ. უფრო ადრე, საკავშირო ჩემპიონატის პირველი წრის დასრულებისას, გაზეთ „სოვეტსკი სპორტის“ რედაქციამ პირველობაში მონაწილე თორმეტივე გუნდის მწვრთნელებს სიმბოლური ნაკრების შედგენა სთხოვა. მცველთაგან ყველაზე მეტი – 11 ხმა ზურაბ საკანდელიძემ მიიღო.

მერე ინიციატივას საბჭოთა ნაკრები დაეუფლა და 5 ქულით დაწინაურდა — 40:35. სწორედ ამ დროს მოდესტასმა მეხუთე პერსონალური შენიშვნა მიიღო და მოედანი დატოვა. სიტუაცია უალრესად დაიძაბა. სელიხოვმა, ლიპსომ და კრიკუნმა ზედიზედ სამჯერ, ფარსქვემოდან ააცილეს ბურთი კალათს. აი, ამან გადაწყვიტა მატჩის ბედი იუგოსლავიელების სასარგებლოდ — 63:62. ასეთ შედეგს ნამდვილად არავინ ელოდა. ფინალში ამერიკელებმა იუგოსლავიელები აშკარად დაჯაბნეს — 65:48, ხოლო ბრინჯაოს მედლებისთვის ბრძოლაში საბჭოთა ნაკრებმა ბრაზილია დაამარცხა — 70:53.

ამ ოლიმპიადის თვითმხილველი, ცნობილი სპორტული ჟურნალისტი ნოდარ გუგუშვილი წერდა: „არ შეიძლება, ქებით არ მოვიხსენიოთ ზოგიერთი ჩვენი კალათბურთელის, პირველ ყოვლისა კი ზურაბ საკანდელიძისა და სერგეი კოვალენკოს მონდომება, თავგანწირვა. მათ ყველა შეხვედრა ღირსეულად ჩაატარეს და საყოველთაო მონონება დაიმსახურეს. განსაკუთრებით დასამახსოვრებელი იყო საკანდელიძის შეუდარებელი ოსტატობა ოლიმპიადის მასპინძლებთან შეხვედრაში და მისი თავგანწირული, ცეცხლოვანი თამაში ბრაზილიელებთან“.

დაახლოებით იგივე თქვა მოდესტას პაულაუსკასმა: „ოლიმპიადაზე ზურაბ საკანდელიძემ თავგანწირულად ითამაშა. მან ყველა შეხვედრა ბრწყინვალედ ჩაატარა, იგი პირდაპირ ცეცხლს ანთებდა მოედანზე, ჰაერში კი ლეკურს ცეკვავდა. მისმა ვირტუოზობამ ყველა მოხიბლა და აღაფრთოვანა, მათ შორის ბევრისმნახველი ამერიკელი სპეციალისტებიც“.

და აი, ბედის ირონია — იმ წელიწადს, 1968-ში, 14-წლიანი პაუზის შემდეგ თბილისის „დინამომ“ საბჭოთა კავშირის ჩემპიონობა მოიპოვა, ხოლო ზურაბ საკანდელიძე... უოქროსმედლოდ დარჩა.

კაცი მთელი წლის განმავლობაში საუკეთესო ფორმაში იყო, ოლიმპიდაზე ბრწყინვალედ იასპარეზა და ნაკრების ინტერესების გამო მშობლიური გუნდის დახმარება ვერ შეძლო. საერთოდ, საქართველოს ყველაზე ტიტულიანმა კალათბურთელმა კარიერა ისე დაამთავრა, „დინამოსთან“ ერთად დიდი გამარჯვება არ უზემია.

თუმცა, მედლებს და გამარჯვებებს ვინ დაეძებს, 1969 წლის დასაწყისში სულაც ბენეზე ეკიდა ზურაბ საკანდელიძის სიცოცხლე.

სსრ კავშირის 1968 წლის ჩემპიონი და ახალი სეზონის ლიდერი, თბილისის „დინამო“ საბჭოთა კალათბურთის აღიარებულ ლიდერს, მოსკოვის არმიელთა გუნდს ხვდებოდა. თბილისის სპორტის სასახლის ტრიბუნებზე ნემსი არ ჩავარდებოდა. შეხვედრის დამთავრებას აღარაფერი უკლდა, არმიელები ერთი ქულით იგებდნენ. დარბაზი ისე გრიალებდა, სპორტის სასახლეს გუმბათიანი სახურავი ლამის ჩამოინგრა. საკანდელიძემ თავისი ცნობილი სოლო რეიდი შეასრულა — სპრინტერული სიჩქარით და თავბრუდამხვევი ცრუმოდრაობებით ჩამოიცილა ყველა მეტოქე, ფარს რომ მიუახლოვდა, ჰაერში აფრინდა და ბურთი კალათში მოათავსა. ასეთ დროს, როცა აღტკინებული ათი ათასი კაცი ბობოქრობს და სასახლე ზანზარებს, თითქოს რას უნდა გამოეცა ისეთი ხმა, რომ ადამიანის ყურამდე მისულიყო, ან რა უნდა მომხდარიყო ისეთი, რომ ეს აგუგუნებული დარბაზი ერთბაშად დადუმებულიყო... როცა ზურაბი იატაკზე ეშვებოდა, ერთ-ერთმა მეტოქემ მხარი შეუშვირა, მან წონასწორობა დაკარგა, ამოტრიალდა და ძირს ზურგით დაენარცხა!

ელდანაცემი ხალხი გაიტრუნა.

საკანდელიძე საკაცით გაიყვანეს მოედნიდან...

სამედიცინო დასკვნა ასეთი იყო: უმძიმესი კომოციო; პირველადი სავარაუდო დასკვნა — ფუძის მოტეხილობა — საბედნიეროდ, არ დადასტურდა.

ორთვიანი გაუნძრეველი წოლითი რეჟიმის შემდეგ ზურაბ საკანდელიძემ ვარჯიში განაახლა, „დინამოს“ და ნაკრებს დაუბრუნდა, ევროპის ჩემპიონობა მოიპოვა და უფროსი მწვრთნელისგან ქებაც დაიმსახურა.

საკანდელიძისთვის რიგით მესამე ევროპული ჩემპიონატი იტალიაში — კაზერტასა და ნეაპოლში გაიმართა. საბჭოთა ნაკრებმა ფინალში იუგოსლავიის გუნდს მოუგო, რომელსაც ტურნირამდე ცოტა ხნით ადრე ავტოკატასტროფაში დაღუპული უდიდესი კალათბურთელი, რადივოვ კორაჩი გამოაკლდა.

ალექსანდრ გომელსკიმ ასე შეაფასა ქართველი კალათბურთელის გამოსვლა: „ზურაბის თამაშით კმაყოფილი ვარ. იგი უმეტესად სასტარტო ხუთეულში გამოდიოდა, რაც, თავისთავად მეტყველებს მის მაღალ კლასზე და სტაბილურობაზე. საკანდელიძე ჩვეული მონდომებით და თავდავინ-

სერგო კოვალენკო და
ზურაბ საკანდელიძე
სანაკრებო ვარჯიშიდან
კარგ გუნებაზე ბრუნდებიან

ალექსანდრ გომელსკი:
 „ზურაბ საკანდელიძე საბჭოთა კალათბურთის მთელი ისტორიის მანძილზე ყველაზე სწრაფი მოთამაშე იყო. ის კი არ დარბოდა, დაფრინავდა, მისი დაწევა, ბურთის გათამაშების დროსაც კი, არავის შეეძლო. მისი რეაქცია და სისწრაფე აოცებდა მეტოქეებს და მაყურებლებს. ყველაზე უკეთ ეხერხებოდა მონინაალმდგის გადაცემის ჩაჭრა და ბურთის ხელში ჩაგდება, რაც ჩვენს გუნდს კონტრშეტევების განსახორციელებლად მშვენიერ შესაძლებლობას უქმნიდა.“

ყებით იბრძოდა, თუმცა ნაკლიც ჰქონდა. მან აუცილებლად უნდა იმუშაოს ტყორცნის სიზუსტის მისაღწევად“.

1970 წელს უკვე ლიუბლიანამ უმასპინძლა მსოფლიოს ჩემპიონატს. მოქმედმა ჩემპიონებმა სუსტად ითამაშეს, ორი მატჩი დათმეს — ჯერ ბრაზილიასთან, შემდეგ კი ამერიკასთან და თუმცა ჯგუფში იუგოსლავიას მოუგეს, საბოლოოდ ოქროს მედლები მაინც მასპინძლებმა მოიპოვეს. საბჭოთა ნაკრებს მესამე ადგილი ერგო.

გომელსკი განსაკუთრებით გაამწარა ამერიკელებთან მარცხმა, თუმცა რამდენიმე კალათბურთელის, მათ შორის საკანდელიძის მისამართით საყვედური არ დაცდენია. თავის გვიანდელ მოგონებებში გომელსკი წერდა: „უნდა გამოვტყდე, რომ სხვებთან შედარებით გარკვეულ თავისუფლებას ვაძლევდი საკანდელიძეს. მას არ სჭირდებოდა კილომეტრიანი კროსები, დამქანცველი და ყველა სპორტსმენისთვის მომაბეზრებელი ძალოსნური ვარჯიშები. პირიქით, ამით სულაც შევადულებდი საქმეს. ყველა კალათბურთელს, ისევე როგორც, ზოგადად, სპორტსმენს, ინდივიდუალურად უნდა მიუდგე და მეც, როგორც იშვიათ გამონაკლისს, საკანდელიძეს მეტ დამოუკიდებლობას ვანიჭებდი. ზურაბი დიდებული კალათბურთელი იყო და მე ვამაყობდი მისით“.

თვითონ ზურაბს აქვს ნათქვამი: „გომელსკი გუნდს სავარჯიშოდ რომ გაიყვანდა, მეტყოდა ხოლმე — **Сако, ты как хочешь, так тренируйся.** მაგრამ სანამ ამას მივალწევდი, მრავალი წლის განმავლობაში დიდი ოფლის ღვრა დამჭირდა. არ დაგავინწყდეთ, მე სულიკო თორთლაძის სკოლა მქონდა გავლილი“.

ცნობილმა ქართველმა კალათბურთელმა ვალერი ალთაბაევმა საინტერესოდ ახსნა ეს ამბავი:

— ზურიკო სხვანაირი კაცი იყო. თუ ჩვენ, თითქმის ყველა კალათბურთელი რალაცაზე და ვილაცაზე ვიყავით დამოკიდებულნი, საკანდელიძე გაცილებით თავისუფალი იყო, როგორც ადამიანი, როგორც პიროვნება. ერთხელ, როცა თოვლში სირბილს აიძულებდნენ, თქვა — მე არ ვირბენო! შინაგანი სიმტკიცე ჰქონდა. ხანდახან ღვინოსაც სვამდა, პრეფერანსსაც თამაშობდა, მაგრამ, რაც მთავარია, არაჩვეულებრივი კალათბურთელი იყო... რის უფლებასაც ის თავს აძლევდა ვარჯიშის ან თამაშის დროს, ჩვენ

იმას ვერ გავხედავდით. ასეთი თავისუფალი მოთამაშე არც საქართველოში ყოფილა, არც საბჭოთა კავშირში. ის იყო კალათბურთის მიშა მესხი. ქართული კალათბურთი ყოველთვის იმპროვიზაციას ეფუძნებოდა, ზურიკო კი იმპროვიზაციის მეფე იყო. ამის სწავლა არ შეიძლება, ეს შინაგანად უნდა დაგყვეს.

ხოლო თუ როგორ დიდ პატივს სცემდა გომელსკი თავის შეგირდს, ამ პატარა წარწერიდანაც კარგად ჩანს, საკანდელიძისადმი ნაჩუქარ თავის წიგნს რომ მიანერა:

„Близкому и славному Сако – одному из самых великих баскетболистов нашего времени. Я счастлив, что трудился вместе с тобой в сборной СССР, где ты был моим учеником и стал дорогим другом. Пусть в жизни тебе всегда светит солнце, ибо ты сам алмаз.

Александр Гомельский“.

... გომელსკის ოლიმპიური თამაშებისა და მსოფლიოს ჩემპიონატის ჩაგდება არ აპატიეს და და ნაკრები ლენინგრადის „სპარტაკის“ უფროს მწვრთნელს ვლადიმირ კონდრაშინს ჩააბარეს..

ევროპის 1971 წლის ჩემპიონატს დასავლეთგერმანულმა ესენმა უმასპინძლა. საბჭოთა ნაკრებმა ფინალს შედარებით იოლად მიაღწია, გადამწყვეტ მატჩში კი ძველი ნაცნობი და „მოსისხლე მტერი“, იუგოსლავიის ეროვნული გუნდი შეხვდა.

საბჭოელებს თავიდანვე არ წაუვიდათ თამაში და ერთ მომენტში მეტოქეს 14 ქულით ჩამორჩნენ. მერე ვითარება შეიცვალა და ანგარიშიც გათანაბრდა — 43:43. ამან, ეტყობა, დიდი ენერჯია წაიღო. იუგოსლავიელები კვლავ წინ გაიჭრნენ და საბოლოო გამარჯვებაც თითქოს ახლოს იყო.

სწორედ ამ დროს გამოიყვანა კონდრაშინმა მოედანზე ქართველი კალათბურთელი, რომელიც დიდხანს იჯდა სათადარიგოთა სკამზე. საკანდელიძე მაშინვე ჩაება ბრძოლაში, თავის თავზე აიღო თამაში, სამი ელვისებური შეტევა განახორციელა, მეტოქის საპასუხო იერიში ჩაშალა, 6 უპასუხო ქულა აიღო და, ფაქტობრივად, მატჩის ბედიც გადაწყვიტა. ქართველის ასეთმა აფეთქებამ მისი თანაგუნდელებიც გამოაფხიზლა და ყველამ ერთად საქმე გამარჯვებამდე მიიყვანეს.

ბურაბი ყველას ხიბლავდა
სწრაფი და გააზრებული
მოქმედებით, მეტოქის
ფარქვეშ მოულოდნელი,
სპრინტერული გასვლებით.

გერმანიიდან თბილისში დაბრუნებულმა გაზეთ „ლელოს“ რედაქტორმა მიხეილ კაკაბაძემ თავის გაზეთში ვრცელი წერილი მიუძღვნა ამ ჩემპიონატს. აი, ერთი ნაწყვეტი ამ წერილიდან:

„პრესაში რატომღაც სათანადო არ მიეზლო ზურაბ საკანდელიძეს. სავსებით ვიზიარებ იმ ჟურნალისტთა და სპეციალისტთა აზრს, რომლებმაც ამ წარმოუდგენლად ძნელ და საოცრად დაძაბულ მატჩში გამარჯვების მთავარ შემოქმედად მოსკოველი არმიელი ალჟან ჟარმუხამედოვი მიიჩნიეს. მან მართლაც ზღაპრულად ძნელი საქმე გააკეთა: თავფეხიანად შებოჭა ევროპული კალათბურთის მშვენიება, ამერიკული ყაიდის ცენტრალური თავდამსხმელი ჩოსიჩი და ამით პირდაპირ საძირკველი გამოაცალა მსოფლიო ჩემპიონთა გუნდს. მაგრამ ხომ გახსოვთ, იყო მომენტი, როცა საბჭოთა ნაკრებს ძალიან ცუდად ჰქონდა საქმე — იუგოსლავიელები 14 ქულით დანინაურდნენ, თანაც, თამაში არ გამოგვიდოდა. მერე საბჭოთა კალათბურთელებმა იძალეს, ანგარიში გათანაბრდა (43:43). და აი, ამ მომენტში ქარიზმალივით დატრიალდა მოედანზე შემოსული საკანდელიძე (აკი თვით ფიბა-ს პრეზიდენტმა უილიამს ჯონსმა თქვა, საკანდელიძის თამაში ცეცხლოვან ქართულ ცეკვებს მაგონებსო...) და ზედიზედ სამი ელვისებური გარღვევით მეტოქეთა კალათში სამი ბურთი მოათავსა, მერე კი, პატარა ინტერვალით, კიდევ ერთი... ეს გახლდათ ნაღდად გარდამტეხი მომენტი ამ არაადამიანურად მძიმე, ნერვულად და ფიზიკურად უკიდურესობამდე დაძაბული მატჩისა. ამდენად, ჟარმუხამედოვთან ერთად ოქროს მედლების მოპოვებაში თანაბარი დამსახურება საკანდელიძეს მიუძღვის“.

ასე და ამრიგად, ზურაბ საკანდელიძემ მეოთხედ და ბოლოჯერ დაისაკუთრა ევროპის ჩემპიონის ოქროს მედალი.

„დინამოს“ სული და გული

ცხადია, ზურაბი მშობლიურ „დინამოშიც“ გამორჩეული ფიგურა იყო. ახლა სწორედ საკავშირო ჩემპიონატის რამდენიმე მატჩი უნდა გავიხსენოთ იმდროინდელ „ლელოში“ გამოქვეყნებული წერილების თანხლებით.

თბილისის „დინამო“ — რიგის ასკ. ეს შეხვედრა თბილისში გაიმართა და მასპინძელთა გამარჯვებით დამთავრდა — 94:82. ბალტიისპირელთა რიგებში ალმა-ათიდან ახალი გადასული, ვინმე ვეისმანი თამაშობდა, რომელიც თავისი გუნდის ლიდერად მოგვევლინა.

მაგრამ ამ კონკრეტულ შეხვედრაში ლატვიელებს ცუდად წაუვიდათ საქმე.

„ეს ცხადი გახდა პირველივე წუთზე, პირველივე შეტევის შემდეგ, იმიტომ, რომ თბილისელთა მთავარი ძალა, მთავარი მექანიზმი შეუცდომლად მოქმედებდა ყველა საკვანძო მომენტში; იმიტომ, რომ საკანდელიძის უბადლო ოსტატობით აღფრთოვანებული თანაგუნდელები ნაცარტუტად აქცევდნენ ყველაფერს, რაც წინ ხვდებოდათ. თბილისელები სინქრონულად მოქმედებდნენ ყველა რგოლში, შეტევის წინა ხაზზეც და მას შემდეგაც, როცა იერიში სიმწვავეს კარგავდა. „დინამომ“ კარგად შეუფარდა ერთმანეთს პოზიციური თამაში და ცეცხლოვანი შეტევები. იქ, სადაც ერთი ხერხი უძღური იყო, გუნდი მეორეს მიმართავდა და ამ ზუსტი მონაცვლეობით მუდამ დაძაბული ჰყავდა მეტოქე...“

თბილისის „დინამო“ — თბილისის „ბურევესტნიკი“ — 80:74. ამ მატჩის შესახებ „ლელო“ წერდა: „დინამოს“ წარმატებით გამოწვეული ეფექტი სანახევროდ ზურაბ საკანდელიძის მაღალ ოსტატობას უნდა მივანეროთ. ლიდერი ამ დღეს მაყურებლის წინაშე სრულიად ახალ როლში წარსდგა. მან, როგორც ჩანს, შეგნებულად თქვა უარი თავის რეაქტიულ თვისებებზე და ბრძოლის მეთოდად პოზიციური თამაში არჩია. ეს ერთი შეხედვით გაუგებარი ექსპერიმენტი მთავარ ტაქტიკურ სიურპრიზად იქცა, რომელმაც ალბათ გადამწყვიტა კიდევ შეხვედრის ბედი. არც ერთი სწრაფი შეტევა, არც ერთი მოულოდნელი და სწრაფი გასვლა მეტოქის ფარქვეშ. საკანდელიძე, როგორც ნამდვილი დირიჟორი, მეორე პოზიციიდან ხელმძღვანელობდა შეტევებს და უაღრესად ზუსტად ირჩევდა ადგილებს სროლისთვის. 80 ქულიდან 20 მის წილად მოდის, ეს ფაქტიურად წარმატების მეოთხედია, მაგრამ მთავარი მაინც ისაა, რომ საკანდელიძემ, როგორც მცველმა, სინამდვილეში გადააჭარბა საკანდელიძეს, როგორც თავდამსხმელს. ამ მატჩის მაგალითზე სავსებით გასაგებია, რატომ მიაჩნიათ იგი საბჭოთა კავშირის ნაკრების უცვლელ კანდიდატად“.

...ისევე საკავშირო ჩემპიონატი. თბილისის „დინამომ“ მინსკის რტი დაამარცხა ოთხი ქულით.

„კალათბურთში ბრძოლას კოლექტივი იგებს — ეს ძველთაძველი ჭეშმარიტებაა. მაგრამ ყოველ კოლექტივს უნდა ჰყავდეს თუნდაც ერთი ლიდერი, რომელიც არა მარტო ზუსტად გრძნობს დისტანციას მეტოქის კალათამდე, არამედ შეუძლია თვითონ აილოს ბრძოლის სადავეები და დანარჩენებიც თან გაიყოს. ამ მატჩში ასეთი ლიდერი საკანდელიძე იყო, რომლის თამაშს, შესაძლოა, აკლდა გარეგნული ეფექტი (სხვა შეხვედრებთან შედარებით), მაგრამ სარგებლიანობის მხრივ ნაკლს ვერ მოუძებნიდით.

საკანდელიძემ ხომ ივარგა და ივარგა, სხვებიც აიყოლია და, როგორც სულ მალე გამოირკვა, მინსკის გუნდს არ აღმოაჩნდა, მაგალითად, ბიჭიაშვილის ნეიტრალიზების საშუალება. თბილისელებმა მეტად ძნელი ბრძოლა მოიგეს, მაგრამ ეს მატჩი სხვა მხრივაც არის სამაგალითო: მან ნათლად გვიჩვენა, თუ რა მნიშვნელობა აქვს ბრძოლის პროცესში აქტიური აზროვნების გარდაქმნას, სქემების სწორ მონაცვლეობას“.

საბჭოთა კავშირის მორიგი ჩემპიონატი ტურობრივი სისტემით ჩატარდა. პირველ მატჩში თბილისში „დინამომ“ მოსკოველ თანაკლებლებს მოუგო. „ლელოს“ საკალათბურთო მიმოხილვების ავტორი ნოდარ გუგუშვილი წერს: „...მე პირადად ბევრჯერ მინახავს საკანდელიძის უნაკლო თამაში, მაგრამ თუ მას, ამასთან, ასეთი მაორგანიზებელი ნიჭი და გუნდის ნებისყოფის წარმართვის უნარი ჰქონდა, მართალი გითხრათ, არ ვიცოდი. საკანდელიძის მაღალი ოსტატობა საქმის მხოლოდ ერთი მხარეა, მაგრამ როცა გუნდი ლიდერს აბარებს მართვის უფლებას და ისიც უსიტყვოდ იღებს ამ მძიმე ტვირთს, ეს უდავოდ ბევრს ნიშნავს, მით უმეტეს, რომ კარგი მაგალითი მუდამ გადამდებია. ერთი სიტყვით, საკანდელიძემ ითავა და მას უსიტყვოდ გაჰყვნენ დანარჩენები, პირველ ყოვლისა კი მიხელი ქორქია. ასე დადგა ამ შეხვედრაში მობრუნების მომენტი. ჯერ საკანდელიძე, მერე ქორქია, პულავსკი, ბიჭიაშვილი, მერე კი დანარჩენებიც... მოსკოვის „დინამომ“ ვეღარ გაუძლო ამ მასირებულ შეტევას და გატყდა ფიზიკურად, მორალურად, ფსიქოლოგიურად.

გამარჯვება, რა თქმა უნდა, მუდამ სასიამოვნოა, მაგრამ მთავარი ისაა, რომ თბილისის „დინამომ“ განსაცდელის ჟამს საკმაოდ ბასრი კლან-

ჭები გამოაჩინა. მთავარი ისიცაა, რომ გუნდს შესძლება ბრძოლა უცენტროდ (იური ძიძიგურმა შეხვედრის პირველ წუთებშივე მიიღო სერიოზული ტრავმა და ბრძოლას გამოეთიშა), ბრძოლა ძნელი, მწვავე, მაგრამ გამარჯვების მომტანი. რა გასაკვირია, რომ მატჩის შემდეგ ფეხზე ვერ იდგნენ ვერც ქორქია და ვერც საკანდელიძე. მათ ხომ მთელი სული და გული ჩააქსოვეს ამ ბრძოლაში, საჩუქრად კი ლამაზი და დამაჯერებელი გამარჯვება მიიღეს“.

ისევ საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატია. თბილისში ტალინის „კალევს“ ვეთამაშებით. „დინამოს“, ანუ საკანდელიძის ელვისებური გარღვევა პირველივე წამებზე და პირველი ორი ქულაც მოპოვებულია. სანყის ხუთ-ექვს წუთში სტუმრებმა ვერაფერი მოუხერხეს დინამოელთა შეტევებს და მასპინძლები საგრძნობლად დანინაურდნენ. ზურაბმა არა მარტო მთელი გუნდი ჩართო იერიშებში და საერთოდ, უნარიანად ხელმძღვანელობდა თანაგუნდელთა შეტევებს, არამედ თვითონაც ზუსტად ტყორცნიდა პერიმეტრიდან და დიდ თავსატეხს უჩენდა ბალტიისპირელ კალათბურთელებს.

იგივე განმეორდა „ჟალგირისთან“ შეხვედრაშიც. თავიდან მცირე უპირატესობა სტუმართა მხარეს იყო, მაგრამ ზურაბ საკანდელიძის ჩინებული თამაშის შედეგად სიტუაცია შეიცვალა და „დინამომ“ დანინაურება შეძლო. გუნდის კაპიტანი თავადაც ზუსტად ისროდა, მაგრამ, რაც მეტად დასაფასებელია, ზურაბმა არაჩვეულებრივი ორგანიზაციული ნიჭი გამოამჟღავნა და მთელი გუნდი აიყოლია.

ისევ „კალევს“ ვეთამაშებოდით, ზურაბ საკანდელიძემ რომ ახალი სასწაული მოახდინა. თუ მიუნხენის ოლიმპიური თამაშების ფინალში საბჭოელებმა ამერიკელებს ბოლო სამ წამში გამოგლიჯეს გამარჯვება, „დინამოს“ ლიდერს ამისთვის... ერთადერთი (!) წამი ჰქონდა დარჩენილი. ასეთი რამ კალათბურთში ძალზე იშვიათად ხდება: საკანდელიძემ ბურთი მიიღო, მალლა ახტა, ჰაერში შემოტრიალდა და ზუსტად ტყორცნა კალათში. და ეს ყველაფერი, როგორც ვთქვით, ერთ წამში მოასწრო. ეს უკვე ფანტასტიკის სფეროდან იყო!..

მიუხედავად

ისევ სანაკრებო ბატალიებს მივუბრუნდეთ.

ოლიმპიური წელი კონდრაშინმა ნოვაციებით დაიწყო. 1972 წლის იანვარში ბრაზილიაში გამართულ საკონტინენტთაშორისო თასის გათამაშებაზე არ წაიყვანა გუნდის ლიდერები — კაპიტანი პაულაუსკასი, საკანდელიძე და ტამისტი. სამაგიეროდ, სანკტპეტერბურგელმა სპეციალისტმა ბრაზილიაში ახალგაზრდები და, მათ შორის, მიხეილ ქორქიაც იახლა.

საბჭოთა ნაკრებმა ამერიკის შეერთებულ შტატებს 10 ქულით მოუგო, მაგრამ მასპინძლებთან ერთი ქულით დამარცხდა. თავის მხრივ, ბრაზილიელებმაც ამერიკელებთან მთელი 22 ქულით დათმეს შეხვედრა. საბოლოოდ სამ გუნდს თანაბარი ქულები აღმოაჩნდა და საპრიზო ადგილები ბურთების სხვაობამ გაანაწილა: 1. აშშ, 2. სსრკ, 3. ბრაზილია.

ახალ მწვრთნელს ეს შედეგი მარცხად ჩაუთვალეს და ამის თაობაზე საგანგებოდ იმსჯელეს 18 აპრილს გამართულ კალათბურთის საკავშირო ფედერაციის სხდომაზე. იმავე სხდომაზე დაამტკიცეს ოლიმპიური ნაკრების კანდიდატთა სია: ანდრეევი, ჟარმუხამედოვი, ევგენი კოვალენკო, სერგეი ბელოვი, ედეშკო (ცსკა), პაულაუსკასი, ლინკიავიჩუსი („ჟალგირისი“), საკანდელიძე, ქორქია („დინამო“, თბილისი), ტომსონი, კრიკუნი („კალევი“), ალექსანდრ ბელოვი, ვოლჩკოვი („სპარტაკი“), დვორნი („ურალმაში“), პოლივოდა („სტროიტელი“), ვოლნოვი („დინამო“, მოსკოვი).

მაისის დამდეგს თბილისში ამხანაგური შეხვედრების გასამართად თვით ამერიკის შეერთებული შტატების ნაკრები ჩამოვიდა. მართალია, ეს არ იყო ოლიმპიური გუნდი, მაგრამ ამერიკელთა გამოჩენამ, ცხადია, დიდი ინტერესი გამოიწვია. სტუმრებმა მოუგეს თბილისის „დინამოსა“ (117:86) და საქართველოს ნაკრებს (ანუ, იგივე „დინამოს“) — 90:82. პირველ შეხვედრაში საუკეთესო ბომბარდირები იყვნენ „დინამოდან“: მიხეილ ქორქია — 23 ქულა და ვლადიმერ უგრეხელიძე — 21, ამერიკელებიდან — კეისი — 28, სიუტერი — 24 და სტილი — 22. მეორე მატჩში საუკეთესო შედეგი კვლავ ქორქიას ჰქონდა — 31 ქულა, კეისმა და პენდერმა შესაბამისად 23 და 22 ქულა მოაგროვეს.

შედეგიანი და თავგანწირული თამაშის გამო, ყველაზე მეტი საქებარი სიტყვა მიხეილ ქორქიას მისამართით ითქვა. თანაგუნდელისა და უმცროსი

ნაცნობი სურათი:
პაერში აჭრილი
ზურაბ საკანდელიძე და
უძლური მცველები

მეგობრის ამ წარმატებით, პირველ ყოვლისა, ზურაბ საკანდელიძემ გაიხარა. თავად მიხეილ ქორქიაც მუდამ დიდი მადლიერებით იხსენებდა უფროს მეგობარს და თანაგუნდელს:

„ზურა ჩემთვის ხიდი იყო ნაკრებში, ყოველ ფეხის ნაბიჯზე, მოედანზეც და ცხოვრებაშიც, ვგრძნობდი მის მზრუნველობას. ძმა მე არ მყოლია და უფროს ძმასავით მედგა გვერდით. ურთიერთობაში თითქოს უშუალო იყო, მაგრამ ახლოს არ მიგიშვებდა, გულში არ ჩაგახედებდა, ვერ გაიგებდი, რა უჭირდა, რა უღხინდა, რა უხაროდა. ზურას საკუთარ თავზე არასოდეს უფიქრია, გუნდზე იყო გადამკვდარი, მუდამ გუნდისთვის იღვწოდა, „დინამო“ იქნებოდა ეს თუ ნაკრები. მას არა მარტო თანაგუნდელები, უცხოელებიც განსაკუთრებული პატივისცემით ეპყრობოდნენ. „ვარსკვლავობა“ მის ბუნებაში ვერ თავსდებოდა, ძალიან უბრალო იყო, თავაზიანი, მორცხვიც კი, ამავე დროს — უდიდესი პიროვნება. მსგავსი ტალანტის მნახველი არა ვარ. როცა საჭირო და აუცილებელი იყო, მაშინ ბოლომდე გამოაჩენდა თავის უსაზღვრო ძალას... 1971 წელს, ესენში, ევროპის ჩემპიონატის ფინალური მატჩის დამთავრებამდე 7 წუთი რომ რჩებოდა და იუგოსლავიელებს ძლივს გავუთანაბრეთ ანგარიში, კონდრაშინს, როგორც იქნა, „გაახსენდა“ საკანდელიძე. გამოვიდა ზურა და მოედანზე ისეთი ცეცხლი დაანთო, ყველა გაგვაოგნა, ზედიზედ 6 ქულა აიღო და სწორედ ამის შემდეგ გატყდა ჩვენი მეტოქე.“

...1972 წლის 24 ივნისს საბჭოთა კავშირის ოლიმპიური ნაკრების საბოლოო სია გამოქვეყნდა: სერგეი ბელოვი, ალჟან ჟარმუხამედოვი, ივან ედემსკო, მოდესტას პაულაუსკასი, ალექსანდრ ბელოვი, ზურაბ საკანდელიძე, მიხეილ ქორქია, ანატოლი პოლივოდა, ალექსანდრ ბოლოშევი, გენადი ვოლნოვი, ივან დვორნი, სერგეი კოვალენკო.

სწორედ ეს შემადგენლობა გაემგზავრა მიუნხენში, წინაოლიმპიურ საერთაშორისო მინი-ტურნირში საასპარეზოდ. საბჭოთა ნაკრებმა 20-20 ქულით მოუგო იტალიისა და ჩეხოსლოვაკიის გუნდებს, ხოლო მასპინძლები 37 ქულით გაანადგურა და პირველი ადგილი დაიკავა. შეჯიბრების დამთავრების შემდეგ ვლადიმირ კონდრაშინმა შეაფასა თავისი გუნდის თამაში და ესეც თქვა: „სხვებთან ერთად, ზურაბ საკანდელიძის შემონწყებაც გვინდოდა, მისი სპორტული ფორმა გვაინტერესებდა. ესენში ჩატარებულ ევროპის ჩემპიონ-

ნატში ზურაბმა უმაღლესი შეფასება დაიმსახურა, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა მან ფინალურ მატჩში, იუგოსლავიის ნაკრებთან. მაგრამ ესენის შემდეგ, სხვადასხვა მიზეზის გამო, არ უთამაშია ნაკრებში და აი, ახლა მოგვეცა მისი შემონმების საშუალება. ამ ტურნირმა კიდევ ერთხელ დამარწმუნა, რომ საკანდელიძის ნაკრებში თამაში ეჭვს არ იწვევს“.

არადა, სწორედ კონდრაშინმა ჩამოაშორა ნაკრებს საკანდელიძე. თუ ადრე, გომელსკის უფროსმწვრთნელობის დროს, ზურაბს, ასე ვთქვათ, თავისუფალ რეჟიმში ვარჯიშის უფლება ჰქონდა, კონდრაშინმა, რომელიც ახლოს არ იცნობდა ქართველ კალათბურთელს, ყოველდღიური კროსი და შტანგა დაუნიშნა. სწორედ მაშინ გაიყარა მათი გზები. საკანდელიძე ადგა და თბილისში დაბრუნდა.

მით უმეტეს, ამის სხვა მიზეზიც ჰქონდა — გაუთავებელი შეკრებები-სა და შეჯიბრებების გამო, ერთი წლის შვილი წესიერად არც ენახა და გული შინისკენ მოუწევდა.

რამდენიმე თვის შემდეგ, კონდრაშინი მოლბა და საკანდელიძეს კვლავ ნაკრებში უხმო. ზურაბმა სწრაფად აღიდგინა სპორტული ფორმა და მალე ძირითად შემადგენლობაში დამკვიდრდა. ეს მოხდა თბილისში, იური გაგარინის მესამე საერთაშორისო მემორიალზე.

სხვათა შორის, საბოლოოდ ამავე შეჯიბრებაზე უნდა გადანყვეტილიყო მიხეილ ქორქიასა და ივან დვორნის ბედიც.

საბჭოთა ოლიმპიელებმა თბილისში ხუთივე შეხვედრა მოიგეს. საკანდელიძემ კიდევ ერთხელ დაანახა ყველას თავისი მაღალი კლასი, ხოლო ქორქიამ საკუთარ თავს აჯობა და მწვრთნელმაც უყოყმანოდ მიუჩინა მას ადგილი ოლიმპიურ გუნდში.

ოლიმპიური ოქროს ბრწყინვალება

და აი, დაიწყო ოლიმპიური თამაშები. ჯგუფურ ტურნირში საბჭოთა კავშირის ნაკრებმა მოუგო იუგოსლავიის (საკანდელიძე — 0 ქულა, ქორქია — 4), იტალიის (4; 0), სენეგალის (8; 8), პოლონეთის (0; 6), ფილიპინების (10; 13), პუერტო-რიკოსა (2; 8) და დასავლეთ გერმანიის (6; 2) გუნდებს.

თბილისის „დინამო“ —
კიევის „სტროიტელი“.
ზურაბ საკანდელიძის
შეჩერებას ცდილობს
თბილისიდან
კიევში გადასული
სერგეი კოვალენკო

მიხეილ ქორქია:
 „ზურა ჩემთვის ხიდი იყო
 ნაკრებში, ყოველ ფეხის
 ნაბიჯზე, მოედანზეც და
 ცხოვრებაშიც, ვგრძნობდი
 მის მზრუნველობას. ძმა
 მე არ მყოლია და უფროს
 ძმასავით მედგა გვერდით.
 ურთიერთობაში თითქოს
 უშუალო იყო, მაგრამ ახ-
 ლოს არ მიგიშვებდა, გულში
 არ ჩაგახედებდა, ვერ გაი-
 გებდი, რა უჭირდა, რა ულ-
 ხინდა, რა უხაროდა. ზურას
 საკუთარ თავზე არასოდეს
 უფიქრია, გუნდზე იყო გა-
 დამკვდარი, მუდამ გუნდის-
 თვის იღვწოდა, „დინამო“
 იქნებოდა ეს თუ ნაკრები.“

მეორე ჯგუფიდან ნახევარფინალში საბჭოელებთან ერთად იტალიელებიც გავიდნენ. ხელი მოეცარათ მსოფლიო ჩემპიონებს, იუგოსლავიელებს, რომლებიც, ისევე როგორც პუერტორიკოელები, ბურთების უარესი სხვაობის გამო, ჯგუფში ჩარჩნენ. ეს უდავოდ დიდი მოულოდნელობა იყო.

სენსაცია პირველ ჯგუფშიც მოხდა: მსოფლიოს ორგზის ჩემპიონმა, ბრაზილიის ნაკრებმა 2 მატჩი წააგო და 2 ქულით ჩამორჩა მეორე ადგილზე გასულ კუბის გუნდს, რომელმაც მხოლოდ ამერიკელებთან ინვინია მარცხი.

ნახევარფინალში ერთმანეთს დაუპირისპირდნენ სსრ კავშირი — კუბა და აშშ — იტალია.

საბჭოთა კალათბურთელებმა დიდი გაჭირვებით გადალახეს კუბელთა წინააღმდეგობა — 67:61, ამერიკელებმა კი აპენინელები გაანადგურეს — 68:38.

კუბელებმა კიდევ ერთი სენსაცია გამოაცხვეს და მესამე ადგილისთვის უმძიმესი ბრძოლა მოუგეს იტალიელებს — 66:65.

ნახევარფინალურ მატჩში საბჭოთა გუნდის თამაშის ხარისხმა, ბუნებრივია, შეამფოთა დელეგაციის ხელმძღვანელობა. საბჭოთა კავშირის სპორტკომიტეტის თავმჯდომარეს სერგეი პავლოვს ნაკრების უფროსი მწვრთნელისთვის უკითხავს, საკანდელიძეს პირველ ხუთეულში რატომ არ აყენებო (მართლაც, არც საკანდელიძე და არც ქორქია მანამდე გამართულ არც ერთ მატჩში პირველ ხუთეულში არ ყოფილან. ამას ვინ ჩივის, კონდრაშინმა ქართველი კალათბურთელები მხოლოდ რამდენიმე წუთი ათამაშა და ის დაბალი შედეგიანობაც, რაზეც ზემოთ გავამახვილეთ ყურადღება, მხოლოდ და მხოლოდ ამან გამოიწვია). თავმჯდომარისთვის მწვრთნელს ასე უპასუხია: სერგეი პავლოვიჩ, საკანდელიძე ჩვენი ფარული იარაღია, ფინალისთვის ვინახავ, ამერიკელებს სიურპრიზს ვუმზადებო...

საფინალო სასტარტო ხუთეული საბჭოთა ნაკრების კაპიტნის სერგეი ბელოვისთვისაც სიურპრიზი გამოდგა: „კონდრაშინმა და ბაშკინმა მოედანზე უჩვეულო სასტარტო ხუთეული გამოიყვანეს: საკანდელიძე, ქორქია, ჟარმუხამედოვი და ორივე ბელოვი — ალექსანდრე და მე. თამაშში თავიდანვე „რეაქტიული“ საკანდელიძისა და ქორქიას ჩართვით ჩვენმა მწვრთნელებმა მთავარ იარაღად სისწრაფე აირჩიეს. შეტევები ისე სწრაფად უნდა განვითარებულიყო და დაგვირგვინებულიყო, რომ მეტოქეს ვერ მოესწრო დაცვის ორგანიზება. ისეთი გუნდის წინააღმდეგ, რომელიც

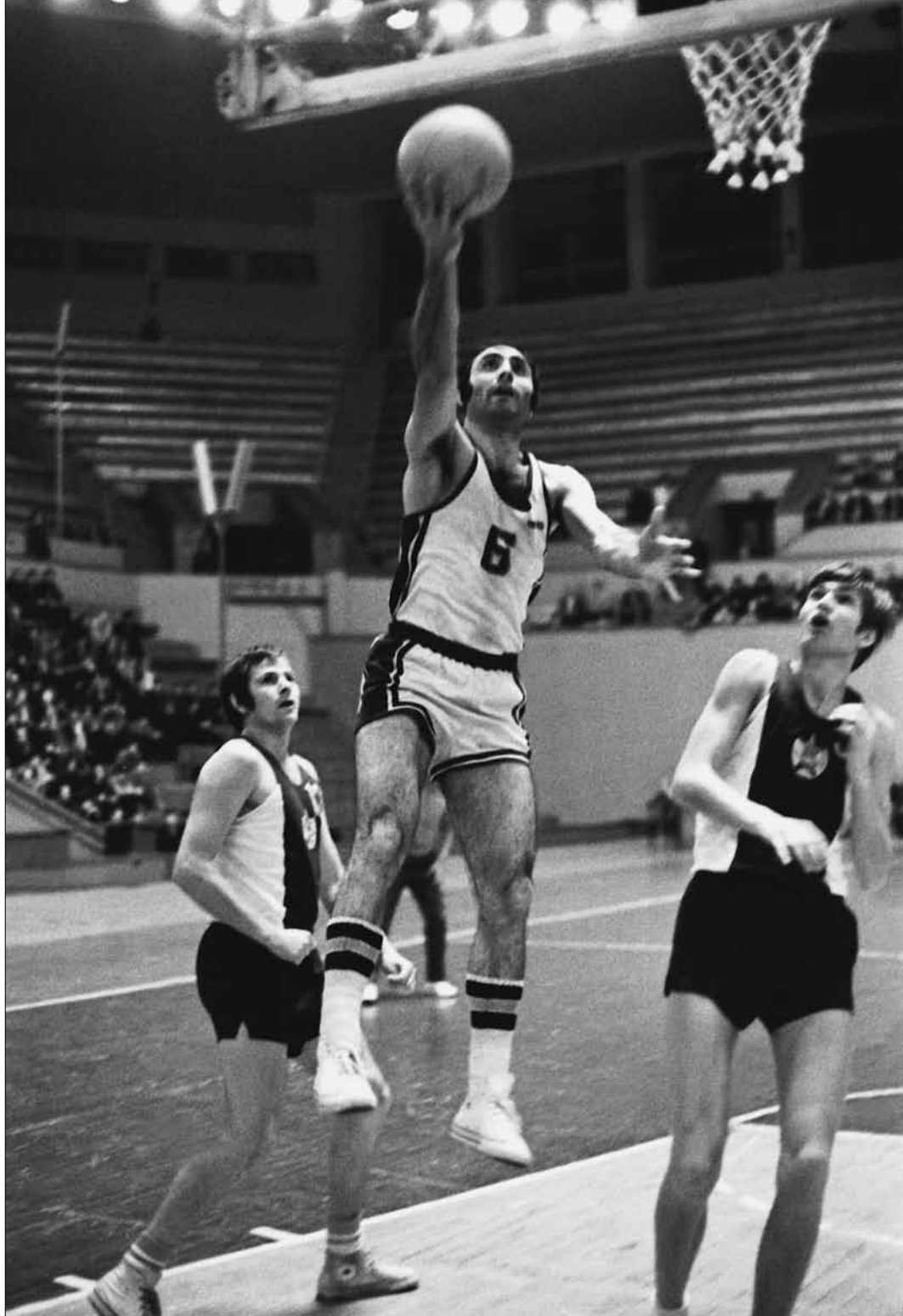
თავისი დაცვით არის განთქმული, ერთადერთი ეფექტური იარაღი სისწრაფე უნდა გამომდგარიყო. იცოცხლე, კარგი ჩანაფიქრია, მაგრამ ჩვენ ხომ ამ ხუთეულით პირველად ვთამაშობდით და, ამდენად, ეს ერთგვარად ავანტიურა იყო“.

ზურაბ საკანდელიძის ზღაპრული სპრინტერული მონაცემების ამბავი ყველამ იცის და მისი სასტარტო ხუთეულში დაყენება სწორი ნაბიჯი გამოდგა. მიხეილ ქორქიაც სწრაფ კალათბურთს ანიჭებდა უპირატესობას, თან, ფარქვეშ ლომივით იბრძოდა.

...მატჩის სტარტზე საშა ბელოვმა ბურთი დაკარგა, მაგრამ საკანდელიძემ დაიბრუნა. მერე იმავე ბელოვმა ორიდან ერთი ჯარიმა ჩააგდო და ანგარიში გაიხსნა — 1:0. ცოტა ხანში საკანდელიძემ ხელთ იგდო ბურთი და უსწრაფესი რეიდი განახორციელა. კვლავ ჯარიმა. ქართველმა კალათბურთელმა უშეცდომოდ ისროლა — 3:0. დაცვაში ზურაბმა ისევ „მოჰპარა“ ბურთი მეტოქეს და შეტევა თავადვე დაავიროგვინა — 5:0. ამას მოჰყვა მეტოქის ერთი ზუსტად შესრულებული საჯარიმო და საკანდელიძის კიდევ ორი ქულა საშუალო დისტანციიდან — 7:1. სანყის წუთებში საგრძნობი ნერვიულობის შემდეგ. მშვიდად და უფრო ზუსტად დაიწყო თამაში ქორქიამ, რომელიც უფრო და უფრო სასარგებლო ხდებოდა გუნდისთვის.

ასეთმა წარმატებულმა სტარტმა, ბუნებრივია, მნიშვნელოვნად განაპირობა კონდრაშინის მომდევნო ნაბიჯები. მან საკანდელიძე ბოლომდე დატოვა ძირითად შემადგენლობაში და სულ რამდენიმე წუთი დაასვენა. თუმცა, ზურაბს ძირითადად დაცვითი ფუნქციები დაეკისრა, რის გამოც სწრაფი შეტევის ეფექტი სავსებით გაქრა. ეს კი თამაშის ხასიათზე აისახა. ამერიკელებმა ამოისუნთქეს, საბჭოთა გუნდის 10-ქულიანი უპირატესობა (21:11) სანახევროდ გაქრა და გუნდმა ტაიმი მხოლოდ 5 ქულით მოიგო — 26:21.

მეორე ტაიმში, არცთუ კარგად მოთამაშე სერგეი ბელოვის ნაცვლად, მოდესტას პაულაუსკასი გამოვიდა, რომელიც შესვენებამდე სათადარიგოთა სკამზე იჯდა. ამის გამო მას გაუჭირდა თამაშში ჩართვა, თუმცა საბჭოელები მაინც ახერხებდნენ უპირატესობის შენარჩუნებას. ამასობაში დადგა ამ ფინალური მატჩის პირველი მნიშვნელოვანი მომენტი, რამაც, გარკვეულწილად, გავლენა იქონია მატჩის საბოლოო შედეგზე.

როცა ანგარიში იყო 35:28 სსრ კავშირის ნაკრების სასარგებლოდ, ფარქვემ ბურთისთვის ბრძოლაში ერთმანეთს შეეებნენ დუაიტ ჯონსი და მიხეილ ქორქია. ამერიკელმა აშკარად იუხემა და ქორქიამაც იგივეთი უპასუხა. მსაჯებმაც არ დააყოვნეს და მტყუან-მართლის ძიებას აღარ მოჰყვნენ — ორივე მოჩხუბარი მოედნიდან გააძევეს. ჯონსი ამერიკელთა ერთ-ერთი ლიდერი იყო და იმ 28 ქულიდან, რაც ოკეანისგალმელებს იმ დროისთვის საბჭოთა გუნდის კალათში ჩააგდეს, ქულათა დიდი ნაწილი მასზე მოდიოდა!

მიხეილ ქორქია ასე იხსენებდა ამ ეპიზოდს: „როცა ჯონსი და მე გაგვაგდეს, მწვრთნელს თვალს ვერ ვუსწორებდი. სკამის კიდეზე ჩამოვჯექი და გავიფიქრე, მორჩა ჩემი კარიერა ნაკრებში-მეთქი. უცებ კონდრამინი წამოდგა, ჩემსკენ წამოვიდა, ბეჭებზე ხელი მომითათუნა, თამაშისთვის მაღლობა გადამიხადა და გაბრწყინებული თვალებით მითხრა — იცი, შენ ვინ გააგდებო! ამით მეც და მთელი გუნდიც დაგვანყნარა“.

თუმცა საბჭოთა ნაკრებს ვერც ამან უშველა და მთელი მატჩის განმავლობაში ნაგროვები ქულები მეტოქემ სულ გაუცამტვერა. მოთამაშეებს დაღლა დაეცყოთ, რასაც ნერვიულობა მოჰყვა, ამერიკელები კი, რომელთაც ხელთ იგდეს თამაშის სადავეები, აღმაფრენითა და აზარტით თამაშობდნენ.

გადამწყვეტი ეტაპი საფინალო სასტვენამდე 3 წუთითა და 57 წამით ადრე დადგა. კოლინზმა ეფექტურად ჩააგდო ბურთი და სხვაობა 2 ქულამდე დაიყვანა — 42:44.

ამერიკელები პრესინგს მიმართავენ და საკანდელიძესთან ბრძოლისას ჯარიმდებიან. დარბაზში ენით აუწერელი ღრიანცელია. ზურაბი საჯარიმო ხაზზეა და... ვერც ერთ ჯარიმას ვერ ათავსებს კალათში.

37-ე წუთზე ჯოისი ჯარიმდება. პაულაუსკასი მხოლოდ ერთ საჯარიმოს აგდებს — 45:42.

37 წუთი და 24 წამი. ჯარიმდება რედლერი. ამჯერად პაულაუსკასი ზუსტია — 47:42.

37 წუთი და 32 წამი. ჯოისმა ზუსტად ტყორცნა — 44:47.

კოლინზმა ორივე საჯარიმო ჩააგდო — 46:47.

38 წუთი და 21 წამი. ამერიკელები დაჯარიმდნენ. საკანდელიძემ მხოლოდ ერთი საჯარიმო ჩააგდო — 48:46.

ხუთი პერსონალური შენიშვნის გამო მოედანი ბენტომიმ დატოვა. სერგეი ბელოვის ჯარიმებიდან მხოლოდ ერთი გამოდგა ზუსტი — 49:46.

მატჩის დამთავრებამდე 10 წამით ადრე ერთი ქულით წინ საბჭოთა ნაკრები — 49:48. ბურთს საბჭოელები ფლობენ, მაგრამ შეტევისთვის განკუთვნილი დრო იწურება. ალექსანდრ ბელოვი მარცხნიდან ბურთიანად შედის სამწამიან ზონაში, მის წინ კი ორი ამერიკელია აღმართული — ფორბი და მაქმილანი. ორიოდ მეტრის მანძილიდან ისროლა, მაგრამ მაქმილანმა მოასწრო ახტომა და თითის წვერებით მოიგერია ბურთი, რომელიც მოედნის კუთხისკენ გაფრინდა. ბურთი ისევ ბელოვმა ჩაიგდო ხელში. მას რამდენიმე ვარიანტი ჰქონდა: მის გვერდით პაულაუსკასი იდგა, გვერდით ხაზთან, სამიოდ მეტრში — სერგეი ბელოვი. მაგრამ ალექსანდრემ ყველაზე ცუდი და სახიფათო ვარიანტი აარჩია — გრძელი პასი უკან, საკანდელიძის მისამართით. ეს პასი კოლინზმა ჩაჭრა.

გენადი ვოლნოვი: „საშას უნდა დაეჭირა ბურთი, თუნდაც ბურთიანად განოლილიყო, ან ჰაერში აეგდო და „ვაშა“ დაეყვირა... არა, მან უკან გადააწოდა საკანდელიძეს. ამას არავინ მოელოდა. სანამ საშას ბურთი ეჭირა, ასი პროცენტით დარწმუნებული ვიყავით გამარჯვებაში“.

სერგეი ბელოვი: „მახსოვს, ტაბლოს ავხედე — 19,50. მერე საშას შევხედე, ვიფიქრე, ახლა გადმომანოდებს, მე კი ბურთს მაისურის ქვეშ დავმალავ-მეთქი. და უცებ თვალი ამეჭრა — მან უკან, ცენტრისკენ გააკეთა პასი.“

სერგეი ბაშკინი: „პაულაუსკასისთვის რომ გადაეწოდებინა, არაფერიც არ მოხდებოდა. თან მოდესტასი უყვიროდა, პასი, პასი, ბურთი გადმომანოდო!“.

...კოლინზი ცდილობდა ორი ხელით დაეჭირა ბურთი, მაგრამ ვერ მოახერხა — მისი თითებიდან ასხლეტილი ბურთი აუტისკენ მიექანებოდა. კოლინზი ინერციით ჰენდერსონს დაეჯახა, მარცხენა ხელით მისწვდა ბურთს და პირდაპირ მეტოქის კალათისკენ გაემართა. მის პარალელურად მოძრაობდა საკანდელიძე. მათი გზები 3-წამიანი ზონის მისადგომებთან გადაიკვეთა, საბჭოელების კალათის მარცხნივ. კოლინზმა დაამთავრა მოძრაობა...

და უცებ, წამის ამ უმცირეს მონაკვეთში, საკანდელიძემ ისეთი რამ გააკეთა, რამაც გადაწყვიტა კიდევ მატჩის ბედი. კოლინზი რომ ფარამდე

მისულიყო და თავისუფლად ჩაეგდო ბურთი, ამერიკელები ქულით დაწინაურდებოდნენ და ამათ ბურთის აუტიდან შემოსატანადაც კი არ დარჩებოდათ დრო.

ამიტომ ზურაბმა ერთადერთი სწორი გადაწყვეტილება მიიღო — მარცხენა მხარი ჩაუდგა მეტოქეს. ამერიკელმა კალათბურთელმა ინერციით დაკარგა ბურთი, თვითონ კი საკანდელიძის ზურგს გადააფრინდა. მასთან მაშინვე გაჩნდნენ ჯოისი და ამერიკელთა მეორე მწვრთნელი ჯონ ბახი. თავის მხრივ, საკანდელიძეც გადავარდა პირით ხაზს იქით. მსაჯებმა საკანდელიძე დააჯარიმეს და ამერიკელები ორი სროლისთვის მოინვიეს. მატჩის დამთავრებამდე 3 წამი რჩებოდა.

კოლინზმა ზუსტად ტყორცნა ჯარიმები და ამერიკა დაწინაურდა — 50:49. ჟარმუხამედოვმა ლამის ბადიდან გამოაძრო ბურთი, პირით ხაზს იქით დადგა და სერგეი ბელოვს გადაანოდა. მან მოძრაობა დაიწყო, მაგრამ ცენტრალურ ხაზთან რომ მივიდა, სასტვენმა შეაჩერა. მსაჯებმა საბჭოთა ნაკრებს წუთშესვენება მისცეს.

სერგეი ბელოვი: „სამ წამს ასე სწრაფად არ უნდა გაველო. ამ დროში თითქმის მთელ მოედანს გადავჭრიდი. ეს ტესტი ხომ არაერთხელ ჩამიბარებია. აღმოჩნდა, რომ ორი წამი გასულიყო. ამერიკელებმა კი ეს სირენა მატჩის დამთავრებად აღიქვეს.“

სერგეი ბაშკინი: „როცა საკანდელიძე დაჯარიმდა, კონდრაშინმა დამავალა, ტაიმ-აუტი შეუკვეთო. გადავწყვიტეთ, შესვენება პირველი საჯარიმო სროლის შემდეგ აგველო. მივედი მსაჯების მაგიდასთან და კონდრაშინის გადაწყვეტილება გადავეცი. კოლინზმა წარმატებით შეასრულა პირველი ტყორცნა. ვიდრე ბრაზილიელი მსაჯი რენატო რიგეტო ბურთს ამერიკელ მოთამაშეს გადასცემდა, სამსაჯო მაგიდისკენ მოტრიალდა. მე გავუმეორე, რომ წუთშესვენების აღება გვინდოდა, მაგრამ მსაჯები დუმდნენ. მერე რიგეტომ კოლინზს გადასცა ბურთი და ის კვლავ ზუსტი იყო. მაშინვე დაიწყო ჩვენი შეტევა და გაისმა ფინალური სირენა.“

სამსაჯო მაგიდისკენ მივტრიალდი, სკანდალი უნდა ამეტეხა, და უცებ თვალი მოვკარი ფიბას პრეზიდენტს უილიამ ჯონსს, რომელიც მიახლოვდებოდა და სამი თითი ჰქონდა აწეული. მივიდა მსაჯებთან და ჰკითხა: რატომ არ მიეცით წუთშესვენება საბჭოთა გუნდს, ხომ დაინახეთ, რომ ისი-

საბჭოთა კავშირის
კალათბურთელთა ნაკრები.
უკანა რიგში
მარცხნიდან მესამე —
ზურაბ საკანდელიძე

ნი ამას გთხოვდნენო. ჯონსმა მშვენივრად იცოდა, რომ ასეთ შემთხვევაში გარდაუვალი იყო ჩვენი მხარის პროტესტი. ალბათ ეგონა, რომ სამ წამში ბურთის ჩაგდება შეუძლებელიაო და მატჩის დაბოლოების გადათამაშება გადაწყვიტა.

ალექსანდრ ბოლოშევის გუშინდელ დღესავით ახსოვს ყველაფერი: „ტაიმ-აუტის დროს კონდრაშინმა გვითხრა, უამრავი დრო გვაქვსო. გულის სიღრმეში კი მქონდა სასწაულის იმედი, მაგრამ სამ წამში?!“

გენადი ვოლნოვი: „წუთშესვენების დროს სკამის კიდეში ვიჯექი და კონდრაშინს არც ვუსმენდი. ვფიქრობდი, მატჩი ფაქტობრივად წაგებულა და რაღა აქვს სალაპარაკო-მეთქი“.

ტაიმ-აუტის შემდეგ გუნდები ასეთი შემადგენლობით გავიდნენ მოედანზე: საბჭოთა ნაკრები — პაულაუსკასი, ედემუკო, საკანდელიძე, ორივე ბელოვი; აშშ-ის გუნდი მაქმილანი, ფორბსი, ჯოისი, კოლინზი, რეტლეფი.

მაქმილანი ზედ გვერდით ხაზთან გაჩერდა, რომ ბურთის შემოტანაში ედემუკოსთვის ხელი შეეშალა. ედემუკომ თავის საჯარიმო მოედანზე მდგომ პაულაუსკასს გადაანოდა, მან კი მარჯვენა ხელით ბურთი საშა ბელოვის მისამართით გაგზავნა. ბურთმა ჯერ გადაუფრინა ჯოისს, რომელიც ბელოვს იჭერდა, და საბჭოთა ნაკრების ცენტრალურ თავდამსხმელსაც. სა-

თბილისის „დინამოს“
მწვრთნელები
საკანდელიძეს ორიოდ
წუთით თუ დაასვენებდნენ
და მერე ისევ ბრძოლაში
რთავდნენ

შა მალალ ნახტომში თითის წვერებით ცდილობდა ბურთს მისწვდომოდა და კალათში ჩაეგდო, მაგრამ იგი ფარს მოხვდა და მოედანზე დაბრუნდა. მანამ ბელოვი ბურთს შეეხებოდა, სირენის ხმა გაისმა და ბედნიერმა ამერიკელებმა მოედანზე დაიწყეს გამარჯვების აღნიშვნა. მაგრამ რამდენიმე წუთის შემდეგ მატჩი კიდევ ერთხელ განახლდა — მსაჯებმა გადაწყვეტილება მიიღეს, სამი წამი გადაეთამაშებინათ.

ალექსანდრ ბოლოშევი ასე ხსნის მსაჯების ამ გადაწყვეტილებას:

— როგორც კი მოდესტასმა ბურთი გადააწოდა, მაშინვე გაისმა სირენის ხმა. როგორც აღმოჩნდა, მწყობრიდან გამოვიდა ელექტრონიკა. დროის ათვლა პირდაპირ ედემუკოს პასის შემდეგ დაწყებულია, არადა, წესით, წამ-მზომი მაშინ უნდა ჩართულიყო, როცა პაულაუსკასი ბურთს შეეხებოდა.

მოდესტას პაულაუსკასი: „ედემუკოს გადაცემა რომ მივიღე, ველარაფერი მოვასწარი, მაშინვე გაისმა სირენის ხმა“.

სერგეი ბელოვი: „ედემუკომ პაულაუსკასს რომ გადააწოდა, ერთ წამში სირენა ჩაირთო“.

და აქ საქმეში ისევ ჯონსი ჩაერია.

ამერიკელებმა გადაწყვიტეს, შეეცვალათ დაცვითი განლაგება: ახლა ჯონსი და ფორბსი ერთად მეურვეობდნენ ალექსანდრ ბელოვს, ედემუკო კი

მარტო დარჩა — მაქმილანი პაულაუსკასს აეტუზა. საშამ ცრუ მოძრაობა გააკეთა — უკან გაქანდა და გაქვავდა. მერე იგივე მოძრაობა გაიმეორა კალათისკენ. ედემკომ მარჯვენა ხელით მთელი მოედნის გადაკვეთაზე გადააწოდა. ამერიკელები წამოეგნენ ბელოვის ცრუმოძრაობას და ფართან ახტნენ, სადაც მეტოქე ეგულებოდათ. ბელოვმა ორივე ხელით დაიჭირა ბურთი და ფარისკენ დაიძრა. ახლა ფორბსი მას ზურგში ედგა, ჯოისი კი — გვერდულად. ორივე ამერიკელი ცდილობდა ბურთს მისწვდომოდა, მაგრამ ფორბსი მკერდით დაეჯახა ბელოვს და იატაკზე დავარდა, ჯოისი კი ინერციით ფარის ქვემოდან შორს გაფრინდა. ბელოვი მარტოდმარტო დარჩა ბადესთან, კალათის მარცხენა მხრიდან ახტა და ორი ხელით ჩააგდო ბურთი.

გენადი ვოლნოვი: „საშა ბელოვმა კინალამ წააგო ოლიმპიადა, საბოლოოდ კი ფინალის მთავარ გმირად იქცა. ამაში, რა თქმა უნდა, უზარმაზარი დამსახურება მიუძღვის ედემკოს. მან კომპიუტერივით ისეთი ტრანეჟტორია მოუხაზა ბურთს, რომ ამერიკელებმა ვერ შეძლეს მისი ჩაჭრა. დარწმუნებული ვარ, კიდევ ასჯერ რომ გაიმეოროს ედემკომ ეს პასი, ასეთი ფილიგრანული სიზუსტისა არც ერთი აღარ გამოუვა“.

ივან ედემკო: „პასამდე საშას შეეხედე. მან თავი დამიქნია და ბურთიც გავისროლე. ბევრი აღფრთოვანდა ამ პასით, მაგრამ მე ახლაც მგონია, რომ ბელოვი უფრო რთულ ვითარებაში იყო — მას სწრაფად მფრინავი ბურთი ისე უნდა დაეჭირა, რომ მაშინვე კალათისკენ ესროლა“.

სერგეი ბაშკინი: „როცა საშას ვკითხე, ბურთი რატომ არ ჩატენე-მეთქი, შემეშინდა, არ ამოვარდნილიყოო, მიპასუხა.“

სერგეი ბელოვი: „საშა აკანკალებული ხელით კალათში რომ აგდებდა ბურთს, მე უკვე ფარქვეშ ვიდექი და მზად ვიყავი, თუ საჭირო გახდებოდა და დროც დარჩებოდა, შეტევა მე დამემთავრებინა“.

მიუნხენის „ბასკეტბალჰალეში“ ენით აუწერელი რამ ხდებოდა. ამერიკელთა მთავარი მწვრთნელი აიბა გაშმაგებული წამოხტა და მატჩის კომისარს ეცა. ამერიკელებმა სააპელაციო ჟიურის მისამართით სასწრაფოდ გამოაცხვეს პროტესტი. ჟიური დაუყოვნებლივ შეიკრიბა საბოლოო გადაწყვეტილების გამოსატანად. მაგრამ სხდომის დაწყებას კარგა ხანს საშველი არ დაადგა, რადგან მოედანი ხალხით გაივსო. აქ იყვნენ სპეციალისტებიც,

ორგანიზატორებიც, გუნდების წარმომადგენლებიც, ჟურნალისტებიც და მაყურებლებიც. ამერიკელთა გულშემატკივრები რას არ ისროდნენ ტრიბუნებიდან.

ერთი სიტყვით, აირია მონასტერი.

იმ ღამეს ვერაფერი დადგინდა. სააპელაციო ჟიურიმ გადაწყვიტა, საქმის გარჩევა მეორე დღისთვის გადაედო — მყუდრო ვითარებაში, საღ გონებაზე ეთათბირა.

როცა ყველაფერი მინყნარდა და ვლადიმირ კონდრაშინს ნაკრების წევრების დახასიათება სთხოვეს, მან ჟურნალისტებს ასე უპასუხა:

— მე, როგორც ნაკრების უფროს მწვრთნელს, ვფიქრობ, ბედმა გამიღიმა, რომ ფინალის უკანასკნელ წუთზე მოედანზე იყო ზურაბ საკანდელიძე. სწორედ მან, თავისი გამჭრიახობისა და სისწრაფის წყალობით, შეძლო დასწვოდა კოლინზს და შეეჩერებინა. დარწმუნებული ვარ, ეს ზურაბის გარდა არავის გამოუვიდოდა.

მოდესტას ჰაულაუსკასმა კი მოგვიანებით ასეთი რამ გვითხრა:

„მე ბედნიერი ვარ, რომ ღმერთმა ზურაბ საკანდელიძეს შემახვედრა, თან ადრეული წლებიდან, ჯერ კიდევ ახალგაზრდული ნაკრებიდან. უკვე მაშინ ეტყობოდა, რომ მისგან დიდი კალათბურთელი დადგებოდა — ბუნებისგან ჰქონდა მომადლებული სისწრაფე, ნახტომი, ისე აგნაპნიდა ბურთს, თვალსაც ვერ შეავლებდი. სამ წამში მოგება ხომ ფანტასტიკის სფეროს ეკუთვნის, მაგრამ საკოს რომ ის ჯარიმა არ აეკიდებინა, ოქროს მედლებს ვინ გვაღირსებდა.“

არაჩვეულებრივი მეგობრობა იცოდა, სულში ჩაგისვამდა. მე დღემდე დარწმუნებული ვარ, რომ ის ჯარიმა მან საშა ბელოვისთვის გააკეთა. ფინალი რომ წაგვეგო, საშას გადაასახლებდნენ...”

მამ ასე — ოქროს ტყორცნა ალექსანდრ ბელოვის შესრულებით, ოქროს პასი ივან ედუშკოს შესრულებით და... ოქროს ფოლი ზურაბ საკანდელიძის შესრულებით.

როცა მატჩის დამთავრებას რამდენიმე წამი აკლდა და თითქოს შეხვედრის გადარჩენის არავითარი გზა არ ჩანდა, საკანდელიძემ მყისიერი გადაწყვეტილება მიიღო — ზურგი შეუშვირა ფარისკენ ასვეტილ ამერიკელს, რითაც ის ისტორიული სამი წამი მოიგო.

საბჭოთა კავშირის
კალათბურთელთა
ნაკრები აშშ-ში.
უკანა რიგში
მარცხნიდან მეორე —
ზურაბ საკანდელიძე

იური სელიხოვი,
ზურაბ საკანდელიძე
და სერგეი ბელოვი

ნასკლის ღრო არ უნდა გამოგეპაროს

...ოლიმპიური ოქროს მედალი რომ ჩამოიტანა, ზურაბი ხუმრობდა, რაც მოსაგები იყო, ყველაფერი მოვიგე, ჯერ მარსზე ტურნირები არ ტარდება, თორემ, ალბათ, იმასაც მოვიგებდიო. ნახეთ, რას ამბობს კიდეც ერთი ოლიმპიური ჩემპიონი ალჟან ჟარმუხამედოვი:

„გუნდში ვხუმრობდით, საკოს სად სცალია კალათბურთის სათამაშოდ, ის სულ ჰაერში დაფრინავსო. და მართლაც, კალათბურთის საზომებით შედარებით ტანდაბალს, ისეთი ნახტომი ჰქონდა, ადგილიდან მოწყვეტით ისე ჩამოეკიდებოდა კალათს, გაკვირვებას ვერ ვმაღავდით. ეს რალაც საოცრება იყო“.

...დადგა 1977 წელი. 24 აპრილს თბილისის სპორტის სასახლის ტრიბუნები ხალხით იყო გაჭედული — საბჭოთა კავშირის 44-ე ჩემპიონატის დასკვნითი ტურის მორიგ მატჩში თბილისის „დინამო“ კაუნასის „ჟალგირისს“ ხვდებოდა. ქართველმა კალათბურთელებმა კარგად ითამაშეს და 10 ქულით დაამარცხეს ტრადიციულად უხერხული მეტოქე. ამ გამარჯვებით მათ კიდეც ერთი ნაბიჯი გადადგეს ჩემპიონატის მედლებისთვის ბრძოლაში.

მაგრამ იმ დღეს ამ მატჩის შედეგი ნაკლებად აინტერესებდა გულშემატკივარს. ეს დღე უფრო მნიშვნელოვანი ამბით იყო ღირსსახსოვარი — ზღვა ხალხი დიდი კალათბურთიდან აცილებდა თავის კერპს ზურაბ საკანდელიძეს!

„ბევრი ამბობს, ადრე წავიდაო, მაგრამ, მე მგონი, სწორი გადაწყვეტილება მივიღე. იმ მომენტამდე უნდა ითამაშო, სანამ ისევ შეგიძლია გულშემატკივარი გაახარო და გუნდს სარგებლობა მოუტანო. როგორც კი იგრძნობ, რომ ის აღარა ხარ, იმნამსვე უნდა დაიხურო ქუდი და წახვიდე...“

ეს ზურაბ საკანდელიძის სიტყვებია. დაახლოებით იგივე გვითხრა ბატონმა სულიკო თორთლაძემ:

„თუ საკუთარ თავს შეატყობ, რომ ძალა შემოგაკლდა და იმას ვერ აკეთებ, რასაც ხალხი შენგან მოელის, მოედანზე არაფერი გესაქმება. იმაზე მძიმე სანახავი არაფერია, როცა გულშემატკივარი საყვარელ სპორტსმენს დაუსტვენს და თუ თვითონ ვერ მიხვდა, თავადვე მიუთითებს კარისკენ. ამიტომაც მიმაჩნია ზურაბის ნაბიჯი გამართლებულად“.

ზურაბ საკანდელიძე ბედის ნებიერი იყო. მას აფასებდნენ და ხაზგასმული პატივისცემით ეპყრობოდნენ. ის ხმალამოლებული იბრძოდა „დინამოშიც“ და საბჭოთა კავშირის ნაკრებშიც. მის ლამაზ, ეფექტურ, არტისტულ თამაშს ერთნაირად მოჰყავდა აღტაცებაში აქაური თუ უცხოელი მაყურებელი. ჩვენ არაერთი დიდი კალათბურთელი გვყოლია, მაგრამ ყველას როდი დაუმსახურებია სახალხო სპორტსმენის ტიტული. ზურაბ საკანდელიძემ ეს დაიმსახურა — უბადლო ოსტატობით და იშვიათი პიროვნული თვისებებით.

სახელოვანი კალათბურთელი გურამ მინაშვილი ასე იხსენებს ზურაბ საკანდელიძის პირველ ნაბიჯებს „დინამოში“: „ზურაბი პირველ ვარჯიშებზე რომ ვნახე, მაშინვე დავრწმუნდი, რომ ნამდვილი ტალანტი იყო. უკვე ჩამოყალიბებული მოთამაშე მოვიდა და რა გასაკვირია, რომ მალე პირველ ხუთეულში დაიკვიდრა ადგილი. მსიამოვნებდა მის გვერდით თამაში, ალლოიანი იყო, საოცარი ინტუიცია ჰქონდა, ზუსტად იცოდა, როდის რა უნდა გაეკეთებინა. ერთი შეხედვით, ყველაფერი იოლად გამოსდიოდა, ოღონდ ამის უკან ტიტანური შრომა იმალებოდა“.

ალექსანდრ გომელსკი: „ზურაბ საკანდელიძე საბჭოთა კალათბურთის მთელი ისტორიის მანძილზე ყველაზე სწრაფი მოთამაშე იყო. ის კი არ დარბოდა, დაფრინავდა, მისი დანევა, ბურთის გათამაშების დროსაც კი, არავის შეეძლო. მისი რეაქცია და სისწრაფე აოცებდა მეტოქეებს და მაყურებლებს. ყველაზე უკეთ ეხერხებოდა მონინაალმდეგის გადაცემის ჩაჭრა და ბურთის ხელში ჩაგდება, რაც ჩვენს გუნდს კონტრშეტევების განსახორციელებლად მშვენიერ შესაძლებლობას უქმნიდა.“

ცხოვრებაში გულღია კაცს, სახეზე სულ ღიმილი დასთამაშებდა. გუნდში განსაკუთრებით უყვარდათ. უშიშარ მებრძოლში ბრწყინვალედ იყო შერწყმული გამოკვეთილი ინდივიდუალური თვისებები და კოლექტიური თამაშის იშვიათი უნარი“.

ვლადიმირ კონდრაშინი: „საშა ბელოვის უაზრო პასის შემდეგ გული გამიჩერდა. მცველმა დაგ კოლინზმა ცენტრალურ ხაზთან ჩაიგდო ბურთი და ჩვენი კალათისკენ გაიჭრა. მას გზა გადაუღობა სისწრაფეაკრეფილმა საკანდელიძემ და, რა თქმა უნდა, დაჯარიმდა!“

უკან დავაბრუნოთ ისტორია და წარმოვიდგინოთ, რას დაკარგავდა ჩვენი გუნდი და მილიონობით მისი გულშემატკივარი, ზურაბი რომ

მოდესტას პაულაუსკასი:
 „ოლიმპიადაზე ზურაბ სა-
 კანდელიძემ თავგანწირუ-
 ლად ითამაშა. მან ყველა
 შეხვედრა ბრწყინვალედ
 ჩაატარა, იგი პირდაპირ
 ცეცხლს ანთებდა მოე-
 დანზე, ჰაერში კი ლეკურს
 ცეკვავდა. მისმა ვირტუო-
 ზობამ ყველა მოხიბლა და
 ალაფროთოვანა, მათ შორის
 ბევრის მნახველი ამერიკე-
 ლი სპეციალისტებიც“.

ვერ დასწეოდა გაქცეულ კოლინზს. საკანდელიძე ფოლს ვერ აიღებდა და, შესაბამისად, ამის გამო სათამაშო დრო არ გაჩერდებოდა. არ იქნებოდა ამერიკელების ორი რეალიზებული საჯარიმო ტყორცნა. მეც ვერ ავიღებდი ტაიმ-აუტს. და, რაც მთავარია, არ იქნებოდა ის ლეგენდარული სამი წამი, რომელმაც ჩაიტია ივან ედემუკოს სასწაულმოქმედი პასი მთელი მოედნის გადაკვეთით, და საშა ბელოვის გამარჯვების ტყორცნა. და არც ოლიმპიური ოქროს მედლები იქნებოდა... ასე რომ, ზურაბ საკანდელიძემ მყისიერად მოსწმინდა ნამუსი ბელოვს, ერთადერთი სწორი გადწყვეტილება მიიღო“.

სერგეი ბელოვი: „ზურაბ საკანდელიძემ ქვეყნის ნაკრებში თავიდანვე მყარად დაიმკვიდრა ადგილი. ყოველთვის მომწონდა ისეთი მოთამაშე, რომელიც არავის ჰგავდა, რომელსაც საკუთარი სახე ჰქონდა. საკანდელიძეზე გამოკვეთილ, თვითმყოფ ტალანტს ვერც ვიხსენებ. ეს უდავოდ დიდი სპორტსმენის კიდევ ერთი განმასხვავებელი ნიშანია.

საინტერესოა, რომ ნაკრების მწვრთნელების თვალსაწიერში ზურაბი მოხვდა თავისი ჭეშმარიტად „კოსმოსური სისწრაფის“ წყალობით, რომლის განვითარებაც მას მოედანზე შეეძლო. საკომ ამ იშვიათ უნარს წლების განმავლობაში სათამაშო სიბრძნეც შეუთავსა. თანდათან მეტ ყურადღებას უთმობდა სამუალო დისტანციიდან ტყორცნებს, რაც თანამედროვე მცველისთვის აუცილებელია. და ეს ტყორცნები უფრო და უფრო სტაბილური გახდა.

თბილისის „დინამოს“ შემადგენლობაში ყველაზე საპასუხისმგებლო მატჩებში მას თამამად აუღია თამაში საკუთარ თავზე. მახსოვს, ქვეყნის ერთ-ერთ ჩემპიონატში ზურაბს საუკეთესო მცველის პრიზი გადაეცა.

სწორედ ამ სათამაშო სიბრძნის გამო მან ღირსეულად დაიმკვიდრა ადგილი სასტარტო ხუთეულში მიუნხენის ოლიმპიადაზე. თავიდანვე გამოვიდა ამერიკელებთან ფინალურ მატჩშიც. გამოვიდა და გუნდს დაეხმარა, სტარტიდანვე ეპოვა საკუთარი თამაში.

დაახ, უკანა ხაზის ასეთი ფეთქებადი, სწრაფი მოთამაშე აკლია დღეს ჩვენს ნაკრებს. გასაოცარია, საქართველოშიც კი, რომელიც ყოველთვის ამარაგებდა ჩვენს კალათბურთს ტემპერამენტიანი, სწრაფი და, ესე იგი, თვითმყოფადი კალათბურთელებით, ვერ გაიზარდა მეორე საკო.

შესაძლოა, თავისი სიტყვაძუნობის, ენაძვირობის გამო, ვილაცის თვალში საკანდელიძე დიდგულა, გულზვიად, კავკასიური სიამაყის გრძნობით გამსჭვალულ ადამიანად გამოჩენილიყო, მაგრამ არაფერი ამის მსგავსი არ ყოფილა. ვინც მას ახლოს იცნობდა, დამიდასტურებს, რომ ეს იყო უაღრესად გულითადი, ამ სიტყვის საუკეთესო გაგებით, უბრალო ადამიანი“.

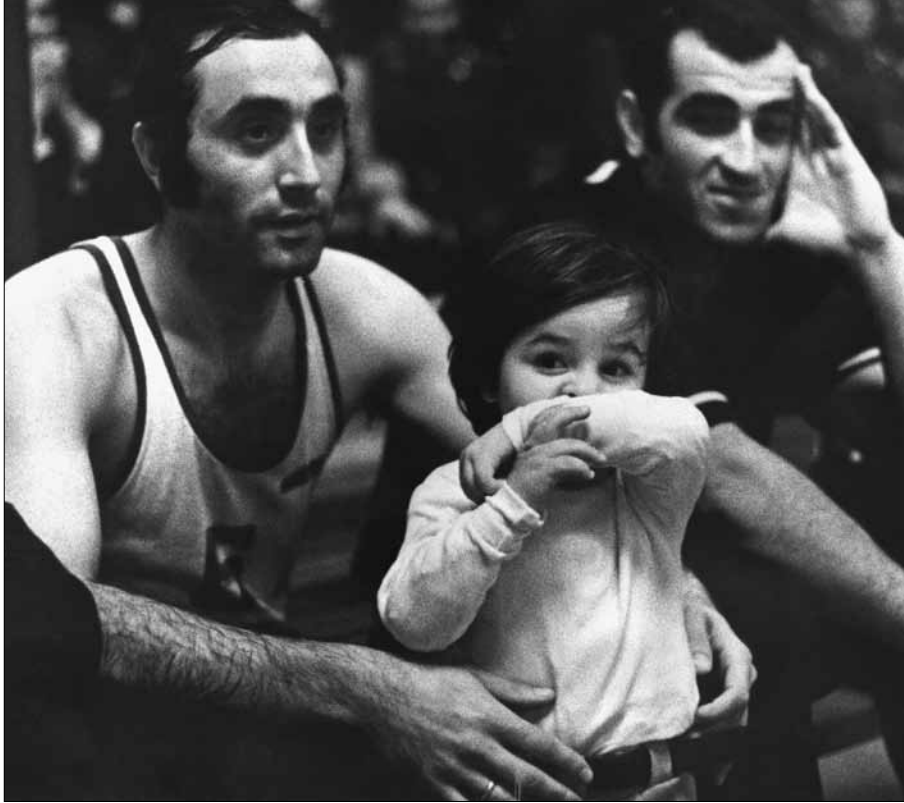
მიხეილ ქორქია: „ზურაბი საკუთარი თავის მიმართ საოცრად მომთხოვნი იყო, მიღწეულით არასოდეს კმაყოფილდებოდა. გარდა იმისა, რომ მის მაგალითზე ქართული კალათბურთის თაობები იზრდებოდნენ, თავისზე უმცროსებს კაცობის გაკვეთილებსაც უტარებდა“.

ალჟან ჟარმუხამედოვი: „ზურაბი გუნდში ყველას უყვარდა. იუმორის არაჩვეულებრივი გრძნობა ჰქონდა, თბილი და კეთილი, გულისხმიერი ბიჭი იყო. მოედანზე კი მეტოქეს ამნარებდა, თამაშობდა ხისტად, ჭკვიანურად და აზარტულად.“

დღემდე თვალწინ მიდგას 1970 წლის ლიუბლიანის ევროპის ჩემპიონატი. ერთ-ერთმა მეტოქემ (ახლა ვეღარ ვიხსენებ, ვინ) გადანყვიტა, ზურაბის რეაქტიული სიჩქარისთვის დაცვაში რალაც დაეპირისპირებინა. საკომ უცვებ მოიაზრა და თითქოს ხარისხა ყოფილიყო, ზემოდან გადაუფრინა მცველს. ასეთი რამ პირველად ვნახე...“

ივან ედეშკო: „როცა ორივე ქართველი მოედანზე იყო, მხოლოდ მათი სახელები თუ ისმოდა: „მიშა“ და „ზურა“. ეს იმას მოასწავებდა, რომ მოედანზე ქარიშხალი დატრიალდებოდა. არადა, ცხოვრებაში საკოსთანა მშვიდობისმოყვარე კაცი არ შემხვედრია. ეს ბიჭი ყველგან სიკეთეს თესავდა. მისი ლტუმართმოყვარეობა უსაზღვრო იყო. უნდა გენახათ, რა სუფრებს შლიდა, როცა თბილისში ვესტუმრებოდი ხოლმე“.

ლევან მოსეშვილი: „ზურაბი ერთ-ერთი გამორჩეული მარგალიტია სახელოვან კალათბურთელთა კოჰორტაში. მისი სახელი სამუდამოდ არის ჩანერგილი ქართული, საბჭოთა, ევროპისა და მსოფლიოს კალათბურთის ისტორიაში. ის ჩვენი ქვეყნის უსაყვარლესი სპორტსმენია, რომელსაც არასოდეს შეშლია კაცობაში. მოედანზე ხომ განუმეორებელი იყო. საკანდელიძის საყურებლად ყოველთვის ივსებოდა თბილისის სპორტის სასახლის ტრიბუნები და ხალხი გულწრფელი სიყვარულით ესალმებოდა მის ულამა-

მამა-შვილი საკანდელიძეები
და ზურაბ ქარაბაგი

ზეს და უნიკალურ თამაშს. დასანანია, რომ ისეთი ტალანტები, როგორც ზურაბ საკანდელიძე და მიშა მესხი იყვნენ, ბერდებიან...”

ნოდარ ქორქია: „მე წილად მხვდა დიდი ბედნიერება, ზურაბ საკანდელიძესთან ერთად ვყოფილიყავი მოედანზე. გულშემატკივრებს დღესაც ახსოვთ მისი ბრწყინვალე თამაში. კალათბურთში პატარა ბავშვი მივედი და ბუმბერაზი სპორტსმენები დამხვდნენ — საკანდელიძე, ქორქია, უგრეხელიძე, მოსემვილი, ლეჟავა... ზურასთან კალათბურთელი იშვიათად თუ დაიბადება, სასწაულგებრივი სისწრაფე ჰქონდა. არ მეგულება მისი ამპლუის კალათბურთელი, მასზე უკეთ რომ თამაშობდეს, მასზე სწრაფი რომ იყოს. ზურასგან და მიშასგან ბევრი რამ მაქვს ნასწავლი. ეს ორი კაცი ბურთს რომ აიღებდა, იძულებული იყავი, შენც ბოლომდე გებრძოლა და მთელი გული დაგედო მოედანზე“.

ზურაბ გრძელიძე: „საბჭოთა კავშირის მთავარ ნაკრებში კოლია დერიუგინი და მე ერთად გამოგვიძახეს ნოვოგორსკში, ოცდლიან შეკრებაზე. მთელი კალათბურთის ელიტა იქ დაგვხვდა. დილით მოთელვაზე გავედით და რომ გამოლაგდნენ ეს კორიფეები, გულმა რეჩხი მიყო, მიუხედავად იმისა, რომ თბილისის „დინამოს“ შემადგენლობაში მათ წინააღმდეგ ცალცალკე ყველასთან მეთამაშა.

ალექსანდრ გომელსკიმ შემატყო ნერვიულობა და, Ты чего, наследник Зурана-ო რომ მითხრა, ფრთები შემესხა. გამთამაშებლებიდან აქ იყვნენ ბელოვი, ედუკო, ერიომინი, ლინკიავიჩუსი, იოვაიშა, ტარაკანოვი. მე, სრულიად გამოუცდელ ბიჭს, ამხელა მწვრთნელი საკანდელიძეს მადარებს. უზარმაზარი ძალა ვიგრძენი. შეკრება რომ დამთავრდა, გომელსკიმ მითხრა, ნუ გეშინია, ყველაფერი კარგადააო“.

*საკანდელიძეების ოჯახი:
ზუკა, ზურაბი და მაცაცო*

სპორტული კარიერის დამთავრების შემდეგ, 1980-იან წლებში, მიხიელ ქორქიას იმ დროისთვის საკმაოდ დაუძღურებული თბილისის „დინამოს“ გადარჩენა სთხოვეს და მთავარ მწვრთნელად მიიწვიეს. მან გვერდში ამოიყენა ზურაბ საკანდელიძე. ამ ტანდემმა იმდენი ქნა, რომ უმაღლესი ლიგიდან გავარდნას გადაარჩინა გუნდი. მერე ვინ საით წავიდა და ვინ საით. ამ ორი მეგობრის გზებიც გაიყარა, მაგრამ ბოლო წლებში ისევ ერთად იყვნენ, მოჰყვებოდნენ ბებრულ წუნუნს, მე ეს მანუხებს, მე ის მანუხებსო. უფრო ხშირად ზურაბი იყო ხოლმე ქორქიების სტუმარი. დასხდებოდნენ და ძველ ამბებს იხსენებდნენ. თან ღვინოს უსინჯავდნენ გემოს, თან კი ერთმანეთს ამუნათებდნენ: შენ მეტი არ დალიო, არ შეიძლება, ცუდად გახდებოო...

ტრაგიკული აღსასრული

ბოლო წლებში ზურაბ საკანდელიძეს ავადმყოფობა მოეძალა — ექიმებმა ციროზი დაუდგინეს და ვეტერანი სპორტსმენიც საავადმყოფოს ხშირი სტუმარი გახდა. ბოლოს კი, როცა თითქმის გადაიწურა იმედი, მისმა მეუღლემ, ქალბატონმა მაცაცო მგელაძემ და ექიმებმა სასწაული მოახდინეს და ფეხზე დააყენეს.

ზურაბის ერთადერთი ვაჟი და იმედი, მისივე სენია, ზუკა ამ დროს მოსკოვში ცხოვრობდა — თირკმელები ჰქონდა დაავადებული, რამდენიმე ოპერაციაც გაიკეთა და ექიმთა მუდმივი მეთვალყურეობის ქვეშ იყო.

და აი, მოულოდნელად მოსკოვიდან თავზარდამცემი ამბავი მოვიდა — ზუკა დაიღუპა... არა თავისი ავადმყოფობით, არამედ ავტოკატასტროფაში... ამაზე შემზარავი და გამაოგნებელი რაღა უნდა გაეგო...

და ზურაბიც ბურუსში გაეხვია, აჩრდილივით, მოჩვენებასავით დადიოდა. სულ დამუნჯდა, შინაც აღარ იღებდა ხმას. ბინა გამოკეტილი საყდარით ექცა. ახლობლებში ხშირად იმეორებდა, ჩემი სიცოცხლე აღარ ღირს, აქ მე არაფერი მესაქმებაო.

2004 წლის 25 იანვარს თანამედროვეობის უდიდესი კალათბურთელი აღესრულა. იგი სპორტის სასახლიდან მწუხარე და მქუხარე ტაშით გამოაცილა ათასობით გულშემატკივარმა. ვერის ძველ სასაფლაოზე, თავისი შვილის, ზუკა საკანდელიძის გვერდით დაკრძალეს.

მიხეილ ქორქიას ინტერვიუ გაზეთ „სოვეტსკი სპორტში“ (ნაწყვეტი): „უბედურება შვიდი წლის წინ დაიწყო, როცა ზურაბს ღვიძლის ციროზი დაუდგინეს. საქართველოში ხომ ყველა საკითხი სუფრაზე გვარდება. მაგრამ ვერ ვიტყვი, რომ ზედმეტს შერებოდა და სასმელს ეძალებოდა. უბრალოდ, სუსტი ღვიძლი აღმოაჩნდა.“

მას შემდეგ ორ-სამ თვეში ერთხელ საავადმყოფოში წვებოდა და დარწმუნებული ვარ, კიდევ დიდხანს იცოცხლებდა, მაგრამ 31 წლის შვილის მოულოდნელმა სიკვდილმა დროზე ადრე მოულო ბოლო.

ზურაბმა ჩემი ნაწილი წაიღო. ჩვენ ხომ სულ ერთად ვიყავით. ერთ ქალაქში დავიბადეთ, ერთ გუნდში ვთამაშობდით, თბილისის „დინამოსაც“ ერთად ვწვრთნიდით.

შვილის გვერდით დაასაფლავეს. გასვენებაზე 12-ათასიანი სპორტის სასახლე გაჭედილი იყო. სანყენია, რომ „ოქროს გუნდიდან“ არავინ ჩამოსულა. ვინ მოიფიქრა ჩვენს ქვეყნებს შორის ეს სავიზო რეჟიმი!..

დღეს ძალიან მიჭირს ამ თემაზე ლაპარაკი, მაგრამ ის კი დანამდვილებით შეიძლება ითქვას, რომ საკანდელიძის გარდაცვალებასთან ერთად ქართული კალათბურთის ერთი დიდი ეპოქაც დასრულდა...“

ერთი კვირის თავზე გარდაიცვალა მიხეილ ქორქიაც...

2004 წლის 1 მაისს ქუთაისში დიდი ზეიმი მოეწყო — თამარ მეფის პროსპექტის მიმდებარე ქუჩებს ზურაბ საკანდელიძისა და მიხეილ ქორქიას სახელები დაარქვეს და მათ საცხოვრებელ სახლებზე მემორიალური დაფები გახსნეს (ზურაბი და მიხეილი თამარ მეფის ქუჩაზე, თითქმის გვერდიგვერდ სახლებში ცხოვრობდნენ).

იმავე დღეს სპორტულ სკვერში ამოტვიფრეს ამ ორი ოლიმპიური ჩემპიონის ვარსკვლავი, ხოლო ლადო მესხიშვილის სახელობის სახელმწიფო თეატრში მოეწყო სულიკო თორთლაძის, ზურაბ საკანდელიძისა და მიხეილ ქორქიას ხსოვნის საღამო.

ზურაბ საკანდელიძე

დაიბადა 1945 წლის 9 აგვისტოს ქუთაისში. კალათბურთელი (186 სმ). თამაშობდა თბილისის „დინამოში“ (1963-75) და სსრკ ნაკრებში (1965-73). XX ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი (1972, მიუნხენი), XIX ოლიმპიადის მესამე პრიზიორი (1968, მეხიკო), მსოფლიოს ჩემპიონი (1967) და მესამე პრიზიორი (1970), ევროპის ოთხგზის ჩემპიონი (1965, 67, 69, 71) და მესამე პრიზიორი (1973), სსრკ თასის მფობელი (1969), ევროპის ჩემპიონატის საუკეთესო მცველი (1967), მსოფლიოს სიმბოლური ნაკრების წევრი (1967), საქართველოს წლის საუკეთესო სპორტსმენი (1967). სსრკ სპორტის დამსახურებული ოსტატი. ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის და ღირსების ორდენების კავალერი. გარდაიცვალა 2004 წლის 25 იანვარს.

ZURAB SAKANDELIDZE

Basketball player (186 cm), was born on August 9, 1945 in the city of Kutaisi. He played for "Dynamo" Tbilisi (1963-1975) and for the USSR national combined team (1965-1973). Sakandelidze was a champion of XX Olympic Games (Munich, 1972), bronze medalist of XIX Olympics (Mexico, 1968), champion (1967) and bronze medalist (1970) of the world championship, four-time European champion (1965, 1967, 1969, 1971) and bronze medalist (1973) and the USSR cup winner (1969). In 1967 he was named the best defender of European basketball championship and was a member of the world symbolic team. Sakandelidze was named the best Georgian sportsman (1967). He was the USSR Honored Master of Sports and was decorated with Vakhtang Gorgasali Order of the 2nd class and Order of Honor. Sakandelidze deceased on January 25, 2004.